L. W. kr. 2037.

Aleg. 140.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem zmiany postanowień ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877.

Wysoki Sejmie!

I.

Na posiedzeniu z dnia 18. Października 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, mając sobie przekazany wniosek rządowy o wykupnie propinacyi, wyraża przekonanie, że wykupno propinacyi, za sprawiedliwem wynagrodzeniem uprawnionych, a bez narażenia kraju na straty, byłoby pożądane.

Przedłożenie rządowe, zmieniające postanowienia ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 o zniesieniu prawa propinacyi, udziela Sejm Wydziałowi krajowemu z poleceniem:

I. porozumienia się z c. k. rządem co do samej podstawy zniesienia prawa propinacyi, a mianowicie przez zaprowadzenie na rzecz propinacyjnego funduszu opłat licencyjnych od wyszynku i opłat od napojów gorących (Geistige Getränke);

II. porozumienia się z c. k. rządem, czy i o ile c. k. rząd byłby skłonnym w razie wykupna prawa propinacyi przeprowadzić w drodze konstytucyjnej uwolnienie od wszelkich podatków dochodowych istniejących, lub zaprowadzić się mogących, tudzież należytości skarbowych, całej tej operacyi finansowej;

III. zbadania projektu rządowego, jakoteż wniosków komisyi przedłożonych pod względem:

a) planu finansowania i tegoż oddziaływania na fundusz krajowy;

b) sprawiedliwego a nabytym prawom odpowiedniego odszkodowania uprawnionych;

c) zarządu funduszem propinacyjnym, ewentualnie propinacyą przez kraj nabytą;

IV. aby przed ponownem zebraniem Sejmu sprosił członków komisyi propinacyjnej jako ankietę i wynik rokowań i badań ad I., II. i III. wymienionych jej przedłożył.

Sprawozdanie odnośne przedłoży Wydział krajowy Sejmowi na jednem z najbliższych posiedzeń."

Z uchwał powyższych wynikało dla Wydziału krajowego podwójne zadanie.

Naprzód należało przeprowadzić ścisłe zbadanie tak projektu rządowego, jakoteż samoistnych wniosków komisyi propinacyjnej przedłożonych w kierunkach uchwałą Wysokiego Sejmu wskazanych; następnie zaś winien był Wydział krajowy przystąpić do rokowań z c. k. rządem tak co do samej podstawy zniesienia prawa propinacyi w kraju, jak niemniej co do pytania czy i o ile c. k. rząd byłby skłonnym w razie wykupna prawa propinacyi przeprowadzić w drodze konstytucyjnej uwolnienie całej operacyi finansowej od wszelkich podatków dochodowych, istniejących i zaprowadzić się mogących, tudzież należytości skarbowych.

Staraniem było Wydziału krajowego wyrażonej woli Wysokiego Sejmu jak najściślej zadość uczynić i dlatego bezzwłocznie po odroczeniu Wysokiego Sejmu przystąpił Wydział krajowy do spełnienia poruczonych sobie zadań.

Jeżeli niniejsze sprawozdanie nie zupełnie będzie mogło pod względem ogarnięcia i wyczerpującego przedstawienia przedmiotu odpowiedzieć życzeniu i oczekiwaniom Wysokiej Izby, to Wydział krajowy na swe usprawiedliwienie przytacza, że czas, jaki między odroczeniem Wysokiej Izby a powtórnem jej zebraniem się upłynął, był tak krótki, że nie wystarczał, aby z otrzymanych poleceń w sposób wyczerpujący można się było wywiązać. Nadto wobec okoliczności, że odpowiedź c. k. Rządu na wnioski Wydziału krajowego w tej mierze ustnie na początku Grudnia 1888 roku przedłożone, dopiero po zebraniu się Wysokiej Izby nastąpiła, Wydział krajowy nie był w możności uczynić zadość IV. uchwale Wysokiego Sejmu „aby przed ponownem zebraniem Sejmu sprosił członków komisyi propinacyjnej jako ankietę i wynik rokowań i badań ad I., II. i III. wymienionych jej przedłożył".

Odpowiedź c. k. Rządu otrzymał Wydział krajowy dnia 6. Stycznia 1889 i natychmiast po jej odebraniu przystąpił do ułożenia swego projektu, i postanowił natychmiast przedłożyć go Wysokiemu Sejmowi, nie chcąc ani chwilą zwłoki przyczynić się do opóźnienia obrad Wysokiej Izby w tej tak ważnej sprawie.

Wyjaśnienia te raczy Wysoki Sejm przyjąć jako usprawiedliwienie, dla czego Wydział krajowy zdaje sprawę z poruczonych sobie poleceń tak późno i w formie ile możności jak najkrótszej.

II.

Przystępując do pierwszej części zadania, wypływającego z powyżej przytoczonych poleceń Wys. Sejmu, Wydział krajowy przedewszystkiem zajął się zbadaniem złożonego dnia 18. Września 1888 do laski marszałkowskiej, jako przedłożenia rządowego projektu ustawy, którą zmienione zostają postanowienia ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875. Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 o zniesieniu prawa propinacyi.

1. Znaną jest historya powstania projektu rządowego.

Punktem wyjścia projektu rządowego był §. 2. lit. *b)* państwowej ustawy o opodatkowaniu spirytusu z dnia 20. Czerwca 1888. Dz. u. p. Nr. 95, w którym przyznano krajowi

koronnemu Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem corocznie, począwszy od 1. Września 1888 przez lat 21 kwotę jednego miliona jako odszkodowanie ze skarbu państwa za ubytek, jaki wskutek zaprowadzenia nowego podatku wódczanego przewidzieć się daje w dochodzie z prawa propinacyi przez uprawnionych (osoby prywatne i miasta) pobieranym.

Sposób rozdziału jednego miliona rocznie zastrzegła powyższa ustawa ustawodawstwu krajowemu.

Zachodziła zatem potrzeba wydania ustawy krajowej dla oznaczenia sposobu użycia tej kwoty.

C. k. rząd biorąc inicyatywę połączył z tem kwestyę ogólnego wykupna prawa propinacyi w Galicyi, podając za powód, że leży to tak w interesie stosunków prawnych i ekonomicznych w ogóle, jak i w interesie uprawnionych, aby wykupno prawa propinacyi w Galicyi przyspieszyć.

Z polecenia pana Prezydenta Ministrów wypracowany został w c. k. Namiestnictwie we Lwowie projekt ustawy o zniesieniu prawa propinacyi w Galicyi i przesłany Wydziałowi krajowemu do objawienia opinii odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 20. Lipca 1888 L. 6.377, której odpis pod I. załącza się. ·/. I.

Wydział krajowy w odpowiedzi swej przesłanej c. k. Prezydyum Namiestnictwa dnia 1. Sierpnia 1888 LW. 31.611, której odpis pod II. dołącza się — oświadczył, że tem ·/. II. chętniej opinii swej udzieli, gdyż wobec ustawy państwowej z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95. byłby sam przedłożył Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy o rozdziale jednomilionowego odszkodowania ze skarbu państwa, gdyby nie inicyatywa c. k. rządu.

Wydział krajowy przyznawał wówczas, że gdyby przyspieszenie celu zamierzonego ustawą krajową z dnia 30. Grudnia 1875. dało się osiągnąć bez straty i szkody uprawnionych, bez ryzyka dla kraju, bez zmian w organizmie społecznym niebezpiecznych, bez przesileń finansowych, przy użyciu wszelkich środków ostrożności dla złagodzenia ryzyka i niedogodności stanu przejściowego, to wykupno prawa propinacyi od dzisiejszych jego właścicieli, przelanie tegoż prawa na resztę lat jego trwania na rzecz kraju — mogłoby być korzystnem dla całego kraju.

Zwracając się do ocenienia przesłanego Wydziałowi krajowemu projektu wykupna prawa propinacyi wówczas już podniósł Wydział krajowy w powołanem piśmie do c. k. Prezydyum Namiestnictwa że:

1. projekt wypracowany przez c. k. rząd nie wynagradza uprawnionych w należytej mierze;

2. że przyjmując za podstawę jedynie orzeczenia dochodu w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875. nie liczy się z wielorakiemi zmianami, jakie od tego czasu zaszły;

3. że znosi prawo właścicieli wieczystego szynku bez żadnego dla nich wynagrodzenia i bez korzyści dla kraju;

4. że mylnie interpretuje ustawę państwową z dnia 20. Czerwca 1888 twierdząc, że 22 milionów ze skarbu państwa wypłaconych jest sowitem wynagrodzeniem za szynk wieczysty;

5. że nie określa ściśle ceny szacunkowej za jaką prawa propinacyjne od właścicieli wykupić zamierza;

6. że kraju od ryzyka nie zabezpiecza na wypadek, gdyby dochody z wykonywania prawa propinacyjnego nie wystarczały na pokrycie raty amortyzacyjnej;

7. że nie orzeka o typie obligacyj, mających być użytemi na spłatę;

8. wreszcie, że nie uwalnia całej potrzebnej operacyi finansowej od podatku i należytości stemplowych.

Wówczas też wypowiedział Wydział krajowy zdanie, że projekt wykupna nie może się opierać jedynie i wyłącznie na orzeczeniach, wskazał, że należy znaleść inny środek sprawiedliwego rozdziału, rzucił myśl uwzględnienia fasyj z ostatnich lat lub z r. 1887 i zwrócił uwagę na potrzebę uwzględnienia stosunków prawno prywatnych, jakie z kwestyą kontraktów dzierżawnych prawa propinacyi aż do czasu wygaśnięcia ich prawomocności są połączone.

Po tych uwagach Wydziału krajowego c. k. rząd na mocy najwyższego upoważnienia z dnia 9. Września 1888 i wskutek reskryptu pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 11. Września 1888 l. 4.067 wypracował nowy projekt i złożył go dnia 18. Września 1888 do laski Marszałkowskiej. — Znane są postanowienia tego przedłożenia rządowego i niepotrzebujemy ich tutaj streszczać, dodamy tylko, że nowy projekt rządowy licząc się z zarzutami przez Wydział krajowy podniesionymi, w niektórych postanowieniach żądaniu Wydziału krajowego zadość uczynił. Postanowił mianowicie kwotę długu, którą wypuścić należy na uzyskanie gotówki dla wypłacenia właścicielom prawa propinacyi wynagrodzenia za odjęcie tego prawa w sumie 57,700.000 zł. i określił typ obligacyj, w jakich ma być wynagrodzenie przyznane jako 4%.

Zastosował się również do życzenia Wydziału krajowego i bliżej określił stosunki prawne, wynikające z dzierżaw prawa propinacyi.

Włożone tam postanowienia umożliwiają tak kontynuacyę, jako też rozwiązanie stosunków dzierżawnych. Wreszcie przez postanowienia zawarte w §. 22. ust. 2 zadość uczynił wyrażonemu życzeniu Wydziału krajowego, aby funduszowi krajowemu pośrednio zapewnioną została pewna korzyść, jako kompenzata za porękę daną pożyczce propinacyjnej.

Z tem wszystkiem jednak nowy projekt rządowy zawierał znaczną część ujemnych stron w powyżej przytoczonem piśmie Wydziału krajowego wytkniętych.

To nas naprowadza do wejścia w szczegółową ocenę projektu rządowego w myśl uchwały III. Wys. Sejmu.

2. Przystępujemy tedy do zdania sprawy Wys. Sejmowi o przekazanym Wydziałowi krajowemu do zbadania projekcie rządowym pod względem:

a) planu finansowania i tegoż oddziaływania na fundusz krajowy;

b) sprawiedliwego a nabytym prawom odpowiedniego odszkodowania uprawnionych;

c) zarządu funduszem propinacyjnym, ewentualnie propinacyą przez kraj nabytą.

ad a). Projekt rządowy przyznaje właścicielom prawa propinacyi wynagrodzenie w gotówce, na uzyskanie której upoważnia Dyrekcyę funduszu propinacyjnego do zaciągnięcia imieniem tegoż funduszu pożyczki i emitowania 57,700.000 zł. w 4% obligacyach.

Na amortyzacyę tej pożyczki przez lat 21 wypadałoby płacić po 4,250.000 zł. rocznie.

Na pokrycie tej raty amortyzacyjnej służyć miały według §§. 6 i 7 a) projektu rządowego następujące dochody:

α) dochód z prawa propinacyi w zarządzie Wydziału krajowego;

β) dochód z opłat szynkarskich, z opłat za zakładanie gorzelń, browarów i miodosytni, oraz dochód z grzywien za przekroczenia propinacyjne (§§. 20—23 i 31—35 ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877);

γ) przypadająca na ogólny fundusz propinacyjny część kwoty przyznanej ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. kr. Nr. 95 ze skarbu państwa i jako ewentualne źródło dochodu;

δ) nieużyta na koszta administracyi reszta przychodów funduszu rezerwowego.

Dochód z tego pierwszego źródła obliczał c. k. rząd w sposób następujący: Według orzeczeń, wydanych przez krajową komisyę propinacyjną z mocy ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875. Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877, ogólna suma czystego dochodu z prawa propinacyi wynosi w całym kraju z wyłączeniem miast, wyłącznie prawo propinacyjne wykonujących, 3,090.266 zł. rocznie. Temu obliczeniu służyło za podstawę przecięcie dochodów z lat 1869 do 1874. Od tego czasu zaszły zmiany w wysokości dochodów bądź to in plus bądź in minus.

Według fasyj przedłożonych do wymiaru podatku dochodowego w latach 1885—1887 dochód z prawa propinacyi podniósł się ostatecznie, zdaniem c. k. rządu, w całym kraju (oczywiście znowu z wyłączeniem miast powyżej wspomnionych) o 212.638 zł.

Przypuszczając, że nowy podatek wódczany nie tylko wstrzyma dalszy wzrost dochodu z prawa propinacyi, lecz nadto sprowadzi nawet pewien ubytek, projekt rządowy wyłącza z rachuby ostatnią kwotę i przyjmuje przypuszczalny dochód z prawa propinacyi w zarządzie Wydziału krajowego w kwocie wynikającej z zestawienia orzeczeń krajowej komisyi propinacyjnej, a więc w kwocie 3,090.266 zł.

Dochody ad α) β) i γ) wynoszą razem (3,090.266 + 200.000 + 875.167 zł.) kwotę 4,165.433 zł., a ponieważ według powyższych uwag amortyzacya obligacyj propinacyjnych w sumie 57,700.000 zł. wymaga corocznie 4,250.000 zł., przeto pozostaje jeszcze kwota 84.567 zł., która pokrytą by być miała z dochodów funduszu rezerwowego.

Całe to obliczenie c. k. rządu opiera się na tem przypuszczeniu, że według fasyj przedłożonych do wymiaru podatku dochodowego w latach 1885—1887, przeciętny dochód z prawa propinacyi (z wyłączeniem miast) wynosił w ostatniem trzechleciu 3,303.000 zł. Gdy jednak późniejsze obliczenia, przeprowadzone w rachunkowym oddziale c. k. Namiestnictwa wykazały, że powyższa kwota 3,303.000 zł. nie jest wyrazem czystego dochodu z prawa propinacyi w latach 1885 do 1887, gdyż z kwoty tej nie potrącono ani podatków państwowych, ani dodatków państwowych, krajowych i indemnizacyjnych, wówczas całe na tej zasadzie oparte obliczenie okazało się illuzorycznem. Gdy bowiem sprawdzona w oddziale rachunkowym c. k. Namiestnictwa kwota czystego po potrąceniu podatków i dodatków do podatków dochodu z prawa propinacyi (z wyłączeniem miast) w r. 1887 wynosi tylko 2,987.000 zł., przeto w dalszej konsekwencyi wynika, że z dochodów funduszu propinacyjnego nie można pokryć raty amortyzacyjnej 4,250.000 zł. rocznie, że zatem, stojąc na zasadzie przedłożenia rządowego, iż tyle tylko można za wyku-

pno prawa propinacyi zapłacić, na ile starczą dochody z przeniesionego prawa propinacyi, nawet kwoty 57,700.000 zł., w 4% obligach za te prawa ofiarować nie można.

Gdyby nadto od sprawdzonej kwoty rocznego dochodu z prawa propinacyi według fasyj za rok 1887, to jest od 2,987.000 odciągnęło się przynajmniej 10% ubytku z tytułu podwyższonego podatku wódczanego i z drugiego tytułu jeszcze, mianowicie z tytułu przejścia prawa propinacyi z rąk prywatnych właścicieli w ręce kraju, okazałoby się, że jedynie 2,668.000 zł. przyjąć można jako prawdopodobny dochód z wykonywania prawa propinacyi, do czego dodawszy dochód z opłat szynkarskich rocznie 200.000 zł. i z subwencyi ze skarbu państwa roczny udział 875.000 zł., otrzymalibyśmy ogólny roczny wynik razem 2,688.000 + 200.000 + 875.000 = 3,760.000, podczas gdy rata amortyzacyjna wynosiłaby 4,250.000 zł. Ztąd wyniknąłby roczny niedobór, którego według zasad projektu rządowego, niczem pokryćby nie można było.

Okazuje się zatem, że finansowo projekt rządowy w żaden sposób uzasadnićby się nie dał, a niedobór roczny 487.000 zł. pokrywaćby musiał fundusz krajowy z dodatków do podatków bezpośrednich.

Ztąd łatwo powziąć przekonanie, jak wielką kwotę niedoboru musiałby pokryć kraj z dodatków do podatków bezpośrednich tytułem gwarancyi krajowej i łatwo wysnuć odpowiedź na pierwsze polecenie Wysokiego Sejmu, „jak się przedstawia projekt rządowy pod względem planu finansowania i tegoż oddziaływanie na fundusz krajowy“.

ad b) Przystępujemy do odpowiedzi na dalsze polecenie Wysokiego Sejmu: „zbadania projektu rządowego pod względem sprawiedliwego, a nabytym prawom odpowiedniego odszkodowania uprawnionych“.

Chcąc zrozumieć, na jakiej podstawie projekt rządowy dochodzi do postawienia cyfry 57,700.000 zł. w 4% obligacyach, nie można przeoczyć, że projekt rządowy nie stawiał sobie wcale zadania wynagrodzić uprawnionych właścicieli prawa propinacyi za odebrane im prawa według pewnej skali, nie próbował nawet tej skali szukać, nie zamierzał bowiem wynagradzać w stosunku do wartości praw uchylanych.

Projekt rządowy wychodził z tego założenia, że nie należy ceny oznaczać według wartości, ani wysokości pożyczki emitować się mającej według cyfry, ile komu za odjęte prawa zapłacić należy.

Projekt rządowy stał na innem stanowisku.

Według uwag objaśniających do projektu rządowego, przedłożonych przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa dnia 23. Września 1888 do l. 290 „przy oznaczeniu wysokości pożyczki, zaciągnąć się mającej na spłatę wynagrodzenia za prawo propinacyi w gotówce, rozstrzygającą musiała być kwestya, jakiemu kapitałowi odpowiadają przeznaczone na raty amortyzacyjne dochody funduszu propinacyjnego“.

Ponieważ dochody te obliczono na 4,250.000 złr., a rata amortyzacyjna w tej wysokości odpowiada przy 21. latach a 4% stopie kapitałowi 57,700.000 zł., przeto projekt rządowy uważał kwotę 57,700.000 w 4% obligacyach za wystarczającą.— Ponieważ później okazało się, że podstawa obliczenia dochodu z prawa propinacyi była mylną i że zamiast 3,302.000 złr. trzeba było przyjąć 2,987.000 zł., przeto ogólna suma wynagrodzenia o tyle musiałaby była zmniejszyć się. A gdy nadto od tej kwoty 2,987.000 zł. trzeba było odciągnąć przynajmniej 10% ty-

tułem ubytku z powodu podwyższonego podatku wódczanego, przeto kwota wynagrodzenia jeszcze bardziej musiałaby była być obniżoną, jeżeli „przy oznaczeniu wysokości pożyczki zaciągnąć się mającej na spłatę wynagrodzenia za prawo propinacyi w gotówce, rozstrzygającą być miała nie wartość praw, które się wynagradza, lecz „kwestya jakiemu kapitałowi odpowiadają przeznaczone na raty amortyzacyjne dochody funduszu propinacyjnego".

Jak się więc okazuje, projekt rządowy, nie stanowiąc ceny według wartości, aby do niej zastosować zbieranie funduszów, lecz postępując wprost odwrotnie: najpierw fundusze a potem wynagrodzenie szkody uprawnionych, nie zdaje sobie sprawy czy to odszkodowanie będzie za wysokie, czy za niskie: jedną zna tylko pewność, że niesprawiedliwem pozostanie zawsze.

Projekt rządowy nie poszedł też wcale za wskazówką, zawartą w odpowiedzi Wydziału krajowego do c. k. Prezydyum Namiestnictwa i za jedyny miernik, na podstawie którego rozdzielone być miało wynagrodzenie, przyjął orzeczenia c. k. komisyi propinacyjnej z mocy ustawy z d. 30. Grudnia 1875.

Wynagrodzenie w ten sposób obliczone również nie wydaje się Wydziałowi krajowemu słusznem.

Idzie o to, jaki cel pierwotnie zamierzała ustawa z r. 1875 osiągnąć za pomocą ustalenia dochodu propinacyjnego orzeczeniami komisyi propinacyjnej. Czy służyć one miały za podstawę do wykupna? czy miały być miernikiem wartości prawa propinacyjnego? Bynajmniej. — Miały one wyłącznie jeden cel: oto miały stworzyć podstawę do repartycyi funduszu, zbieranego przez Wydział krajowy, a mającego stać się przedmiotem rozdziału w r. 1910 pomiędzy tych, których prawo to wtedy wygaśnie. Jeżeli zatem dziś służyć mają za podstawę do obliczenia wartości prawa wykupić czy przenieść się mającego, to przyznaje im się rolę, do której wcale nie były powołane.

ad c) Administracyą funduszu propinacyjnego, względnie propinacyą na kraj przeniesioną powierzał projekt rządowy Wydziałowi krajowemu.

Wydział krajowy z motywów, które przytoczyć poniżej będzie miał zaszczyt, uważa przeniesienie tego zarządu na c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego za bardziej odpowiednie.

3. Oprócz projektu rządowego przedłożonych zostało komisyi propinacyjnej 8 samoistnych wniosków — a mianowicie projekty do zmiany ustawy krajowej z d. 30. Grudnia 1875 następujących posłów sejmowych: Dawida Abrahamowicza, Dr. Leona Bilińskiego, ks. Adama Lubomirskiego, Teofila Merunowicza, hr. Mieczysława Reya, Tomisława Rozwadowskiego, tudzież posła do Rady Państwa Dr. Tadeusza Rutowskiego i dyrektora Banku krajowego Dr. Alfreda Zgórskiego.

Chcąc zdać sprawę z zasad, na których oparte są powyższe wnioski należało je zestawić przedewszystkiem w pewne kategorye.

Cechą znamienną wszystkich tych projektów jest, że pomyślane zawsze na tle wniosku rządowego, jedne mniej, drugie więcej od niego się różniły.

Jedynie tylko wniosek p. Merunowicza odchyla się zupełnie od pierwowzoru wszystkich projektów propinacyjnych.

Schematyczny przegląd myśli zawarty w tych projektach daje następujące zestawienie. Wszystkie projekta przedstawiają zmiany do ustawy z 30. Grudnia 1875. Jedne z nich za-

mierzają wykupić wszystkie prawa właścicielom propinacyi tą ustawą zapewnione, inne tylko niektóre.

Na pytanie ile każdy z tych projektów ofiaruje za prawa wykupić się mające, odpowiedź będzie następująca[1]).

Projekt p. Abrahamowicza ofiaruje 65 milionów w 4½% obligach umarzanych w 32-letnim okresie, to się równa 68,250.000 zł. w 4% obligach, a 61,750.000 zł. w 5% obligach czyli w gotówce, to znaczy 21-krotny dochód orzeczeniami ustalony.

Projekt p. Dra Bilińskiego pozostawia *status quo* do roku 1910; znosi szynk wieczysty i udział w bonifikacyi państwowej wciela jako część nierozłączną do funduszu propinacyjnego, przypadającego po 21 latach do podziału tytułem odszkodowania za szynk wieczysty.

Projekt p. ks. Lubomirskiego odbiera szynk wieczysty, udział w funduszu propinacyjnym i udział w bonifikacyi, pozostawia propinacyę w ręku dotychczasowych właścicieli z obowiązkiem płacenia 50% kwoty oznaczonej orzeczeniem prop. na rzecz funduszu propinacyjnego, a natomiast ofiaruje kwotę 46,500.000 zł. obligacyi 4½% losowanych do natychmiastowej wypłaty, to znaczy 48,175.000 zł. w 4% obligacyach lub 44,175.000 zł. w gotówce lub 5% obligacyach.

Projekt p. Merunowicza ofiaruje około 65 milionów w obligacych 4½%, to jest 68,250.000 zł. w 4% obligacyach, a 61,750.000 zł. w 5% obligacyach czyli w gotówce, a nadto ofiaruje rozdział połowy funduszu gwarancyjnego do rozporządzenia reprezentacyi kuryi wielkiej własności (tj. około 12 mil.).

Projekt p. T. Rozwadowskiego ofiaruje 50 mil. oblig. 5% losów czyli w gotówce, tj. 55,000.000 zł. w 4% oblig., a 52,500.000 zł. w 4½% oblig., tj. 16-krotny dochód i pozostawia właścicielom wykonywanie prawa propinacyjnego na czas do roku 1910 tytułem dzierżawy za czynsz roczny równy dochodowi z orzeczenia.

Projekt p. hr. Reya proponuje zgodnie z projektem rządowym 57,700.000 zł. w 4½%, to się równa 60,585.000 zł. w 4% oblig., a 54,915.000 zł. w 5% oblig. lub w gotówce, oddaje propinacyę na cały czas do roku 1910 w dzierżawę dotychczasowym jej właścicielom za czynszem dzierżawnym, nazwanym „opłatami na rzecz funduszu indemnizacyjnego“, równym kuponom rocznym z otrzymanej indemnizacyi, które Wydział krajowy może do 20% podwyższać lub obniżać.

Projekt Dra Rutowskiego ofiaruje 65 mil. w oblig. 4%, to znaczy 62,750.000 zł. w 4½% oblig. a 58,500.000 zł. w 5% oblig. lub w gotówce, tj. 18-krotny dochód orzeczeniami ustalony, a nadto za każde 10% wykazanego wyższego dochodu jednorazowe wynagrodzenie, a prócz tego postanawia, że w dniu 1. Stycznia winien każdy właściciel prawa propinacyi oddać do dyspozycyi Dyrekcyi funduszu propinacyjnego karczmę lub karczmy swoje, a względnie budynek lub budynki, w których wykonywał prawo propinacyjne i pozostawić je do dyspozycyi tejże Dyrekcyi funduszu propinacyjnego na lat trzy.

---

[1]) kurs 4% papierów przyjmuje się na 90
kurs 4½% „ „ „ „ 95
kurs 5% „ „ „ „ 100

O ile z tego prawa dysponowania budynkami potrzebnymi do wykonywania prawa propinacyjnego korzystać będzie Dyrekcya funduszu propinacyjnego, należy się właścicielom budynków wynagrodzenie.

Oznaczenie wysokości wynagrodzenia z tego tytułu nastąpi według taryfy, uwzględniającej warunki lokalne, która przez krajową Dyrekcyę funduszu propinacyjnego opracowaną, a przez Sejm krajowy zatwierdzoną zostanie.

Projekt Dra Zgórskiego pozostawia i propinacyę i prawo do jednego szynku, eskontuje tylko już w roku 1890 udziały uprawnionych w funduszu propinacyjnym i w bonifikacyi, za co ofiaruje 18,306.000 zł. oblig. 4%, to znaczy 17,544.700 zł. w 4½% obligacyach, a 16,429.400 zł. w 5% oblig. lub w gotówce.

Rozchodzi się teraz, z jakich źródeł zamierzają wnioskodawcy umarzać dług indemnizacyjny?

Pod tym względem dadzą się wszystkie projekty podzielić na trzy grupy.

Jedni idąc za wnioskiem rządowym wcielają do funduszu amortyzacyjnego: 1. kwoty zbierane z opłat szynkarskich według ustawy z 1875 roku, 2. udział w bonifikacyi rządowej, 3. czynsze dzierżawne propinacyjne.

Pod nazwą dzierżawców jedni z nich mają na myśli wydzierżawienie z wolnej ręki, a inni pozostawiają propinacyę pod tytułem dzierżawy w ręku dotychczasowych właścicieli.

Druga grupa zużytkowuje fundusz propinacyjny z roku 1875, bonifikacyę rządową i jako osobne źródło dochodu funduszu indemnizacyjnego proponuje użyć dodatków konsumcyjnych i opłat licencyjnych (szynkarskich).

Do pierwszej grupy należą obok projektu rządowego, projekty pp. Abrahamowicza, Lubomirskiego, Rozwadowskiego i Rutowskiego.

Do drugiej projekt p. Merunowicza, a po części także projekt hr. Reya.

Trzecią wreszcie, zasadniczo odmienną grupę stanowią projekty Dra Bilińskiego, Dra Zgórskiego, których myślą przewodnią jest nie dążyć do wykupna prawa propinacyi, lecz przeciwnie pozostawić prawo propinacyi w posiadaniu dotychczasowych jego właścicieli aż do 1910 roku, jak to orzeka ustawa krajowa z 1875 roku.

Też same uwagi i zarzuty, któreśmy powyżej co do projektu rządowego zestawili, odnoszą się w całości także i do tych projektów wniesionych do komisyi propinacyjnej, które się opierają na zasadzie wydzierżawiania propinacyi przez kraj. Przyczem nadmienić należy, że co do przeniesienia własności budynków i karczem, to projekt p. Dr. Rutowskiego zawiera bardzo pożądaną korekturę, projekt p. Abrahamowicza przesuwa okres amortyzacyjny z 20 lat na 32, przez co obniża roczną ratę amortyzacyjną z 4,250.000 zł. na 3,965.000 zł., projekt zaś ks. Lubomirskiego, hr. Reya i p. Rozwadowskiego, oddając prawo propinacyjne w ręce dotychczasowych dzierżawców, ryzyka z dzierżawy krajowej płynącego w przeważnej części unikają.

Wydział krajowy projekty te poddał szczegółowemu i starannemu rozbiorowi.

O ile polegają na projekcie rządowym i w obliczeniu źródeł dochodu funduszu propinacyjnego idą w ślad za projektem rządowym, przyjmując dochód z wykonywania prawa propinacyi w kwocie 3,303.000 zł. (co się okazało mylnem), i na tej podstawie budując wysokość wynagrodzenia, o tyle wszystkie te projekty nakładają na kraj co najmniej takie

samo ryzyko, jak projekt rządowy; projekt p. Merunowicza stawiał rzecz na całkiem nowym gruncie; opierał się wyłącznie na dochodzie z opłat szynkarskich, narażonych na liczne fluktuacye i obniżenie trwałe a nadto zatracał wyłączność prawa wyszynku trunków propinacyjnych w danem terytoryum, objętem uprawnieniem propinacyjnem. Pozostała zaś reszta projektów ograniczały się jedynie na rozdziale miliona zł. z subwencyi ze skarbu państwa i to albo zostawiając prawo propinacyi w rękach dotychczasowych uprawnionych, albo przenosząc je na kraj, zawsze zwracała ten milion ku zupełnie innemu celowi, aniżeli to zamierzała ustawa państwowa z 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95, zapoznając gruntownie tak intencyę ustawy z dnia 20. Czerwca 1888, jakoteż i powody, dla których uprawnionym przyznany został udział w bonifikacyi ze skarbu państwa.

W ten sposób nie tylko przeoczano *ratio legis*, jaka na dnie ustawy z 20. Czerwca 1888 w §. 2. lit. *b)* tkwiła, ale nadto nie obliczono się z trudnościami, jakie nastręcza sprawiedliwy, duchowi i intencyom ustawy z 20. Czerwca 1888 odpowiadający rozdział kwoty jednego miliona zł. między tych uprawnionych, u których ubytek dochodów propinacyjnych wykazany i udowodniony został, i to w takiej mierze, o ile z powodu zaprowadzenia podatku wódczanego ubytek sprawdzony został, a zawsze w stosunku, w jakim ten ubytek udowodniono.

Z tych wszystkich powodów Wydział krajowy nie mógł wziąć żadnego z tych projektów jako podstawę do przedłożyć się mającego Wysokiemu Sejmowi wniosku i tylko z wniosku posła Abrahamowicza przyjął trafną myśl przedłużenia okresu amortyzacyjnego po za rok 1910.

Jeżeli tutaj Wydział krajowy nie wdaje się w szczegółową krytykę przedłożonych komisyi propinacyjnej projektów, jeżeli tedy nie zastósowuje się w zupełności do uchwały Wysokiego Sejmu, polecającej szczegółowo zdać sprawę z powyższych projektów, to krótkość czasu i chęć uniknienia rozwlekłego sprawozdania jest tego wyłącznym powodem.

III.

Wydział krajowy zbadawszy projekt rządowy, jak niemniej wszystkie inne projekty komisyi propinacyjnej przedłożone, zwołał na dzień 12. Listopada 1888 ankietę fachową, i jej wyniki swych badań w umyślnie w tym celu wypracowanym memoryale przedłożył.

Ankieta odbyła 4 posiedzenia, których protokół załącza się pod III./ poczem Wydział krajowy, opierając się na zdaniu mniejszości ankiety i biorąc pod uwagę zdanie w niej wypowiedziane, przystąpił do ułożenia projektu, zmieniającego postanowienia kraj. ustawy z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877. III

Zasady przyszłego projektu Wydziału krajowego przedstawione były szczegółowo w ankiecie przez jej przewodniczącego członka Wydziału kraj. Dra Wereszczyńskiego. Jakoż ankieta te zasady z wyjątkiem jednej przyjęła i uchwaliła każdą z osobna większością głosów, jak się o tem z załączonego protokołu obrad przekonać można — dopiero, gdy przyszło do uchwalenia wszystkich zasad projektu w całości wziętych, ankieta większością głosów je odrzuciła.

Przy układaniu swego projektu, Wydział krajowy powodował się następującymi motywami:

1. Ponieważ tak wiosek rządowy jak i inne wnioski odbierają uprawnionym dwa

prawa t. j. udział do funduszu propinacyjnego i prawo do szynku wieczystego, to znaczy, że odejmują uprawnionym wszystko to, co ustawa z 30. Grudnia 1875 przyznawała obok 26-letniego wykonywania prawa propinacyi; w obec tego zatem, że odejmują to wszystko, co czyniło sprawiedliwem ograniczenie wykonywania prawa propinacyi do lat 26 tylko, i to co ówczesnemu Sejmowi z r. 1875. jedynie umożliwiało przeprowadzenie wykupna prawa propinacyi w Galicyi; wobec tego, po prawdzie rzecz biorąc, pomimo, że ustawa z dnia 30. Grudnia 1875 prawo propinacyi w Galicyi zniosła, stoimy właściwie przed koniecznością wynagrodzenia całej wartości prawa propinacyi.

A jeżeli tak jest, to jako pełne wynagrodzenie nie możemy uważać innego jak tylko 20-krotne wynagrodzenie czystego dochodu, według tej stopy procentowej, jaka w danej chwili w kraju jest w użyciu.

2. Wychodząc z tego założenia, że przedmiotem wykupu jest ogół praw, jakie ustawa krajowa z dnia 30. Grudnia 1875 właścicielom prawa propinacyi zastrzegła, Wydział krajowy starał się, przedewszystkiem każde z tych uprawnień z osobna ocenić i o ile to się dało z możliwą ścisłością zupełnie wynagrodzić.

Ogół tych uprawnień zastrzeżonych w ustawie z 30. Grudnia 1875 składał się z

a) udziału w funduszu propinacyjnym zbieranym w Wydziale krajowym z opłat szynkarskich;

b) prawa wykonywania propinacyi na terytoryach uprawnieniem propinacyjnem objętych w całej rozciągłości i wyłączności aż do roku 1910;

c) z prawa do jednego szynku realnego po r. 1910 po wieczne czasy istnieć mającego na każdem terytoryum, uprawnieniem propinacyjnem objętem.

Nadto dla zapewnienia uprawnionym właścicielom prawa propinacyi pełnego dochodu z wykonywania tegoż prawa do r. 1910 ustawa państwowa o opodatkowaniu spirytusu z dnia 20. Czerwca 1888 przyznała odpowiednie odszkodowanie ze skarbu państwa w kwocie jednego miliona przez lat 21, za przewidziany ubytek w dochodach propinacyjnych.

Usiłowaniem było Wydziału krajowego wszystkie te prawa obliczyć ile możności najściślej i przemienić na wyrazy cyfrowe.

Z tych tylko dwa dały się ściśle obliczyć; mianowicie prawo do pobierania dochodu z wykonywania prawa propinacyi ograniczone do r. 1910 i drugie prawo do udziału w funduszu propinacyjnym, z opłat szynkarskich zbieranym.

ad a) Prawo pierwsze przedstawia się jako obliczenie wartości renty czasowej 21-letniej o znanym dochodzie, zeskontowanej z góry za lat 21. Okazało się z rachunku, że wartość dochodu 21-letniego, zeskontowana z góry przy 5% oprocentowaniu równa się iloczynowi z tego dochodu pomnożonemu przez stały wyraz 12 z małym ułamkiem.

Z tego wynika, że wynagrodzenie za odjęcie wykonywania prawa propinacyi przez lat 21 równa się 12-krotnemu dochodowi z tego prawa. Trudność leży jedynie w wynalezieniu podstawy, którąby wypadało przez wyraz 12 pomnożyć, aby osiągnąć cyfrę wartości ocenianego prawa.

Dla wyśledzenia tej podstawy szukano rozmaitych dróg. Żadna jednak nie okazała się dostatecznie uzasadnioną i zupełnie niewątpliwą. Jedno tylko zdawało się pewnem, że przy-

jęcie dochodu z przed lat prawie 20stu przez krajową komisyę propinacyjną na podstawie przecięcia z lat 1869—1874 wyśledzonego, w orzeczeniach zawartego, za miarę wynagrodzenia za uchylenie wykonywania prawa propinacyi w latach 1890 i następnych ściśle sprawiedliwem nazwane być nie może.

Na tę nieprawidłowość podstawy do wymiaru wynagrodzenia, opartej na orzeczeniach krajowej komisyi propinacyjnej, zwrócił Wydział krajowy uwagę w swem pierwszem piśmie do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 1. Sierpnia 1888. Takież same zdania objawiły się później w komisyi propinacyjnej Wys. Izby, a zapatrywanie to znalazło wyraz we wszystkich projektach do zmiany ustawy z r. 1875, komisyi propinacyjnej przedłożonych, które proponowały różnego rodzaju korrektury, oparte po części na wydzierżawieniu prawa propinacyi pod pewnymi warunkami nadal dotychczasowym uprawnionym, po części zaś wobec nieprzezwyciężonych trudności, z tą ostatnią myślą się wiążących, zasadzały się na tem, że wykonywanie prawa propinacyi na jakiś czas w ręku uprawnionych pozostawiano.

Nie da się zaprzeczyć, że jedynie sprawiedliwem byłoby wynagrodzenie, oparte na przeprowadzonych umyślnie w tym celu nowych dochodzeniach, celem wyśledzenia dzisiejszego dochodu prawa propinacyi.

Chcąc uniknąć tych ponownych, uciążliwych i nader rozwlekłych dochodzeń, które całą akcyę wykupna praw propinacyjnych musiałyby znacznie opóźnić, i pociągnęłyby ten skutek za sobą, że Wysoki Sejm uchwalając indemnizacyę za wykupić się mające prawa propinacyjne nawet w przybliżeniu nie miałby świadomości, jaką cyfrę wynagrodzenia za uchylelenie tych praw należałoby wypłacić, Wydział krajowy chcąc uniknąć tej ewentualności, postanowił przyjąć za podstawę najbardziej stosunkowo zbliżoną do rzeczywistego ostatniego dochodu cyfrę tego dochodu z prawa propinacyi, który służył za podstawę do wymiaru podatku dochodowego za rok 1887, opartą na trzechletniem przecięciu z lat ostatnich, jednakże po potrąceniu przypisanego za rok 1887 podatku wraz z dodatkami państwowymi, krajowymi i indemnizacyjnymi i cyfrę dochodu w ten sposób osiągniętą mnożył przez stały wyraz 12.

ad b) Udział uprawnionych w funduszu propinacyjnym daje się dokładnie obliczyć.

Za prawo do funduszu propinacyjnego, tworzonego z mocy ustawy z dnia 30. grudnia 1875 należy się uprawnionym po zeskontowaniu całego funduszu w dniu 1. stycznia 1890 roku 2·5 krotne orzeczenie propinacyjne.

Tutaj zmienia się podstawa służąca do mnożenia przez 2·5 na orzeczenia dla tego, ponieważ to wyraźnie zastrzegła ustawa krajowa z 30. grudnia 1875 i ponieważ orzeczenia jedynie dlatego zostały przez c. k. komisyę propinacyjną na podstawie przecięcia z lat 1869—1874 wypośrodkowane, aby znaleźć klucz do sprawiedliwego rozdziału funduszu propinacyjnego.

ad c) Jedynie tylko wartość prawa do wieczystego szynku nie dała się ściśle ująć w wyrazach cyfrowych. Nie znamy bowiem wartości tego prawa i wszelkie wnioski w tym względzie czynione, opierać się mogą jedynie na dowolnem oszacowaniu. Wydział krajowy nie mając podstawy do oszacowania wartości tego prawa sądził, że wynagrodzenie za szynk wieczysty powinno ile możności wymierzone być w takiej wysokości, aby wszelkie zaspokojenie krajowi zapewniało, że prawo to, tak wielkiej dla uprawnionych doniosłości nie zostało im odebrane

bez stosownego wynagrodzenia i dlatego Wydział krajowy postanowił 5·5 krotne orzeczenie jako stosowne wynagrodzenie.

Wydział krajowy nie mógł pominąć także zdania, wypowiedzianego w ankiecie przez jednego z członków ankiety, wedle którego wartość szynku wieczystego ocenioną była w r. 1910 na 23,000.000 zł.

3. Na podstawie tej dedukcyi Wydział krajowy wypracował projekt, wedle którego właściciele prawa propinacyi otrzymaćby mieli za odjęcie prawa propinacyi wynagrodzenie w $4\frac{1}{2}\%$ obligacyach, najpóźniej w przeciągu 36 lat umorzyć się mających a wysokość tego wynagrodzenia ustanowioną została w ten sposób, że właściciele ci mieli otrzymać:

a) ośmiokrotny czysty dochód z prawa propinacyi, jaki prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30. grudnia 1875 Dz. ust. kr. Nr. 55 ex 1877 dla każdego z uprawnionych ustanowiony został i

b) dwunastokrotny czysty dochód z prawa propinacyi, który służył za podstawę do wymiaru podatku dochodowego za r. 1887, jednakże po potrąceniu przypisanego za r. 1887 podatku z dodatkami państwowymi, krajowymi i indemnizacyjnymi.

4. Chcąc zaś w zupełności kraj zabezpieczyć od ryzyka, jakie z tytułu gwarancyi krajowej na kraju ciężyćby musiało, Wydział krajowy żądał, iżby fundusz propinacyjny, który w pierwszym rzędzie poręcza należytą spłatę kuponów oraz wylosowanych obligacyj uposażyć w dochody jak najsowiciej. W tym celu Wydział krajowy wnosił, iżby do funduszu propinacyjnego wpływały oprócz

a) dwu milionów zł. z uzbieranego w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. ust. kraj. Nr. 55 ex 1877 ogólnego funduszu propinacyjnego;

b) dochodu uzyskanego przez wykonywanie prawa propinacyi w zarządzie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego;

c) oznaczonego w §§. 20—23. i 31—35. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 dochodu z opłat szynkarskich, opłat za zakładanie gorzelń, browarów i miodosytni, oraz grzywien za przekroczenia propinacyjne i

d) przyznanej ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95. §. 2. lit. b) ze skarbu państwa rocznej kwoty z wyłączeniem udziału przypadającego miastom, które na swoich obszarach gminnych wykonywują wyłączne prawo propinacyi jeszcze następujące dochody:

e) dochody z opłat szynkarskich i licencyjnych, których pobór po roku 1910 postanowi Sejm osobną ustawą w takiej wysokości i n a t a k d ł u g o, w jakiej wysokości i na jak długo dochody z tych opłat będą potrzebne, aż do zupełnego umorzenia, wydanych obligacyj na umorzenie tychże, na każdoczesną opłatę kuponów i zupełnego pokrycia kosztów administracyi funduszu propinacyjnego;

f) dochody z samoistnej opłaty konsumcyjnej, przy konsumcyi napojów spirytusowych od artykułu, pobierane na mocy osobnej ustawy, którą Sejm uchwali na wypadek, gdyby wszystkie inne źródła dochodu okazały się nie wystarczającymi na pokrycie wypłaty zapadłych kuponów oraz wykupno obligacyj wylosowanych;

g) wreszcie do funduszu propinacyjnego będą wcielane także ewentualne nadwyżki tego funduszu, niepotrzebne na pokrycie rat amortyzacyjnych i na każdoczesną opłatę kuponu.

5. Zarząd przychodów z prawa propinacyi, które przejść ma na kraj, Wydział krajowy wnosił, ażeby poruczyć osobnej władzy rządowej, pod przewodnictwem c. k. Namiestnika, w skład której wchodziliby 4 członkowie z ramienia Wydziału krajowego a 2 przez c. k. Namiestnika powołani.

Wydział krajowy uczynił to w tem sumiennem przekonaniu, że władza rządowa mająca na usługi w każdej chwili cały organizm administracyjny i egzekucyjny w kraju, nie tylko bez porównania snadniej będzie mogła zadość uczynić ciężkim nieraz obowiązkom, wypływającym z zarządu tak rozległego prawa, lecz że z drugiej strony dając gwarancyę punktualnego i ścisłego ściągania rat dzierzawnych, opłat licencyjnych itd., przyczyni się w znakomitej mierze do podniesienia zaufania do papieru publicznego, ufundowanego w znacznej, jeżeli nie wyłącznej części na tych dochodach.

Wreszcie i ten wzgląd ważył wiele na szali, że skoro zarząd miał być sprawowany także przez ustanowionych własnych szynkarzy (art. IX. lit b.) to władza rządowa, spełniająca równocześnie policyę przemysłową nad szynkami w myśl państwowej ustawy przemysłowej, znacznie łepszą daje porękę należytego zarządu, aniżeli jakakolwiek bądź władza autonomiczna, tych wszystkich prerogatyw pozbawiona.

6. Sposób administracyi przychodów z przeniesionego na kraj prawa propinacyi i poboru tychże określony został w osobnem postanowieniu ustawy tej treści:

„Zarząd przychodów z prawa propinacyi, które w myśl niniejszej ustawy przechodzi na kraj, a względnie na krajowy fundusz propinacyjny, obejmuje c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego i sprawuje zarząd ten:

a) przez ustanawianie i pobieranie opłat za udzielenie pozwolenia na wyłączny wyszynk trunków propinacyjnych na terytoryach objętych poszczególnemi uprawnieniami propinacyjnemi (licencye propinacyjne):

b) przez ustanowionych własnych szynkarzy;

c) lub także przez wydzierżawienie prawa propinacyi w drodze licytacyi, jednakże z wykluczeniem ryczałtowej, cały kraj obejmującej dzierżawy.

Opłaty za udzielanie pozwolenia na wyłączny wyszynk trunków propinacyjnych mają być uiszczane do c. k. urzędów podatkowych na rzecz funduszu propinacyjnego.

Należytości te będą ściągane w taki sposób jak podatki rządowe.

Czynsze dzierżawne opłacane za wydzierżawienie prawa propinacyi mają być uiszczane do c. k. urzędów podatkowych na rzecz funduszu propinacyjnego. Celem ściągania zapadłych czynszów dzierżawnych może c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego żądać egzekucyi politycznej."

7. We wszelkich innych postanowieniach trzymał się Wydział krajowy z małemi zmianami postanowień projektu rządowego.

IV.

Projekt Wydziału krajowego, o ile odstępował od postanowień rządowego przedłożenia wymagał porozumienia się z c. k. rządem, które Wys. Sejm w pierwszej części swej

uchwały z dnia 18. Października 1888 polecił Wydziałowi krajowemu przeprowadzić w następujących dwu kierunkach:

I. porozumienia się z c. k. rządem co do samej podstawy zniesienia prawa propinacyi, a mianowicie przez zaprowadzenie na rzecz propinacyjnego funduszu, opłat licencyjnych od wyszynku i opłat od napojów gorących (Geistige Getränke).

II. porozumienie się z c. k. rządem czy i o ile c. k. rząd byłby skłonnym w razie wykupna prawa propinacyi przeprowadzić w drodze konstytucyjnej uwolnienie od wszelkich podatków dochodowych istniejących, lub zaprowadzić się mogących, tudzież należytości skarbowych, całej tej operacyi finansowej;

W celu wywiązania się tak z polecenia Wys. Sejmu, jak niemniej chcąc nabyć przekonania w jakiej mierze c. k. rząd gotów jest z nowym projektem Wydziału krajowego się zgodzić, postanowił Wydział krajowy wysłać do Wiednia swoją delegacyę, której przeprowadzenie szczegółowych rokowań z c. k. rządem polecił.

W skład tej delegacyi Wydział krajowy powołał Marszałka krajowego hr. Jana Tarnowskiego i członka Wydziału krajowego Dr. Józefa Wereszczyńskiego.

Dnia 4. Grudnia 1888 udała się delegacya Wydziału krajowego do Wiednia, celem przeprowadzenia rokowań z c. k. rządem na podstawie wypracowanego w szczegółach projektu Wydziału krajowego do zmiany ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877. Wynikiem tych rokowań jest pisemna odpowiedź c. k. rządu, zawarta w trzech reskryptach.

Z osnowy tych pism widoczna, w czem c. k. rząd zgodził się z projektem Wydziału krajowego w zupełności, a w czem folgując w części żądaniom Wydziału krajowego oparł się zupełnemu ich urzeczywistnieniu.

Z porównania tych pism z projektem Wydziału krajowego okazuje się:

I. że uzyskaliśmy następujące koncesye:

1. c. k. rząd przeszedł na stanowisko zajęte przez Wydział krajowy, że należy obliczyć wartość mających się wykupić praw i pełną wartość tych praw wynagrodzić.

Pod tym względem zgodził się c. k. rząd w zupełności z metodą obliczenia podstawy do wynagrodzenia dla uprawnionych, i tak:

a) przyznaje 12-krotną fasyę za r. 1887. jako wynagrodzenie za uchylenie prawa najistotniejszego z praw ustawą z 30. Grudnia 1875 z zastrzeżonych t. j. prawa do wykonywania prawa propinacyi przez lat 21.

b) przyznaje $2^4/_{10}$-krotne orzeczenie komisyi propinacyjnej za nabyte prawa do funduszu propinacyjnego;

c) natomiast nie wynagradza szynku $5^1/_2$-krotnem orzeczeniem jak Wydział krajowy proponował, twierdząc, że 2-krotne orzeczenie za szynk wieczysty jest dostatecznem wynagrodzeniem;

2. kraj został w zupełności zabezpieczony od strat, jakie z powodu gwarancyi obligacyj propinacyjnych mogłyby mu grozić, gdyż c. k. rząd idąc za propozycyą Wydziału krajowego zgodził się na to, iż gdyby dochód z wykonywania prawa propinacyi wraz z dochodem z opłat szynkarskich i dochodem ze skarbu państwa na mocy ustawy z 20. Czerwca 1888 nie wystarczyły na pokrycie rat amortyzacyjnych pożyczki zaciągnąć się mającej, wówczas będzie mógł Wys. Sejm uchwalić opłaty szynkarskie w znaczniejszej wysokości lub

w ogóle jakiekolwiek inne opłaty krajowe (sonstige Landes-Umlagen) po r. 1910 w takiej wysokości, jaka się okaże potrzebną. W myśl też żądania Wydziału krajowego wyraźnie zastrzeżono, że nie mogą być nakładane na ten cel dodatki do podatków bezpośrednich.

3. Wreszcie z odezwy c. k. rządu jasno wynika już dziś, iż nie bez pewnej podstawy kraj oczekiwać może, że c. k. rząd wyjedna dla całej operacyi finansowej uwolnienie od opłat stemplowych i należytości rządowych.

II. Natomiast nie potrafiliśmy uzyskać: 1 całkowitego odszkodowania uprawnionych właścicieli prawa propinacyi, albowiem c. k. rząd zgodził się na przyznanie uprawnionym wynagrodzenia tylko $16^4/_{10}$ krotnego w gotówce.

Argumentacya c. k. rządu, że wieczysty szynk jest tak mało wart, iż właściciele prawa propinacyi za uczynione im ulgi i ułatwienia przez c. k. rząd przez zwolnienie od opłat stemplowych i należytości rządowych emisyi obligacyj indemnizacyjnych powinni się prawa tego zrzec — nie da się utrzymać w żadnym wypadku i opartą jest na przypuszczeniu, że czynsz po roku r. 1910 w obec konkurencyi innych szynków koncessyonowanych nie przyniesie żadnych dochodów uprawnionym.

Z tego wychodząc założenia c. k. rząd zgadza się jedynie na wynagrodzenie za uchylenie prawa do wyszynku wieczystego 2 krotnem orzeczeniem krajowej komisyi propinacyjnej.

Wydział krajowy z tem zapatrywaniem c. k. rządu zupełnie się nie zgadza i dlatego obstaje przy swym pierwotnym wniosku, ażeby uchylenie prawa do szynku, wieczystego wynagrodzić $5^1/_2$ krotnem orzeczeniem.

2. Nie uzyskaliśmy następnie przedłużenia okresu amortyzacyjnego z lat 21 na lat 36. C. k. rząd wychodzi z tego zapatrywania, że 25 letni okres amortyzacyjny będzie zupełnie wystarczającym.

3. C. k. rząd nie godził się na poruczenie zarządu dochodów prawa propinacyi c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego — a natomiast wypowiedział mniemanie, że radby, aby ten zarząd pozostał przy Wydziale krajowym.

4. Wreszcie c. k. rząd nie zgodził się na udzielenie egzekucyi politycznej przy pobieraniu opłat licencyjnych i czynszów dzierżawnych z prawa propinacyi.

Zważywszy że na podstawie tej odpowiedzi c. k. rządu wynika jasno, iż

1. kraj przed możliwemi stratami zosłał całkowicie zabezpieczony, a wszelkie ryzyko wykluczone;

2. że krajowi pozostaje możność nakładania po r. 1910 opłat szynkarskich;

3. że dla całej operacyi finansowej przyznane będą uwolnienia od opłat stemplowych i należytości rządowych i że

4. cyfra emitować się mających obligacyj jest wyższą, aniżeli w pierwotnym wniosku rządowym;

5. i wobec tego że Wysoki Sejm w swej uchwale na czele niniejszego sprawozdania przytoczonej, wyraził przekonanie, „że wykupno prawa propinacyi za sprawiedliwem wynagrodzeniem uprawnionych a bez narażenia kraju na straty byłoby pożądane“ — Wydział krajowy w tem sumiennem przekonaniu, że z powodu zapewnień poczynionych ze strony c. k. rządu

temu ostatniemu przynajmniej warunkowi w zupełności stało się zadość: w uwzględnieniu tych wszystkich powodów pomimo, że nie uważa 20-krotnego wynagrodzenia w 4% obligacyach za sprawiedliwe odszkodowanie praw, znieść się mających, idąc za tokiem myśli planu finansowego c. k. rządu na posiedzeniu z dnia 9. Stycznia 1889 rozważywszy dokładnie uwagi c. k. rządu postanowił:

1. zgodzić się z propozycyą c. k. rządu, aby okres amortyzacyjny przedłużono do końca roku 1914 zatem na lat 25 t. j. o 4 lata dłużej, aniżeli w pierwotnym przedłożeniu rządowem;

2. obstawać przy swym pierwotnym wniosku, aby uprawnionym właścicielom prawa propinacyi wypłacić wynagrodzenie 20-krotne w obligacyach — wszelako już nie 4½% jak pierwotnie zamierzał tylko 4% — według klucza ustanowionego w projekcie poprzednim Wydziału krajowego t. j. 12-krotne fasye z r. 1887 i 8-krotne orzeczenie komisyi propinacyjnej;

3. obstawać przy swym pierwotnym wniosku, ażeby zarząd dochodów prawa propinacyi na kraj przeniesionego poruczyć c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

Na tych zasadach wypracowany został nowy projekt Wydziału krajowego.

V.

W uzasadnieniu powyższego wniosku Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć następujące uwagi:

do art. I.

Projekt Wydziału krajowego zamierza przeprowadzić przeniesienie prawa propinacyi na kraj już z początkiem roku 1890 i dlatego pozostawia uprawnionych w posiadaniu prawa wyszynku i sprzedaży napojów spirytusowych tylko do końca bieżącego roku t. j. do końca r. 1889. W tym względzie różni się projekt Wydziału krajowego od przedłożenia rządowego, które uprawnionych pozostawiało w posiadaniu prawa wyszynku i sprzedaży napojów gorących do końca roku 1890 a przeto o rok dłużej.

Wydział krajowy skrócił ten przejściowy okres o cały rok nie dlatego, ażeby przyspieszyć całą akcyę wykupna, lecz z motywów następujących:

1. Przedewszystkiem należało zdaniem Wydziału krajowego skorzystać z chwilowo pomyślnego usposobienia targu pieniężnego i przeprowadzić sfinansowanie całej pożyczki w chwili zupełnego politycznego spokoju.

Chwila obecna jest w tym względzie wyjątkowo korzystną i dlatego nie należy sprawy odwlekać na później.

2. Następnie przyspieszył Wydział krajowy termin wykupna i z tego jeszcze powodu, gdyż w ten sposób zyskuje się stały dochód jednoroczny z prawa propinacyi, co wcale nie jest obojętnem tam, gdzie prawo pobierania tego dochodu jest ograniczone i gdzie, jak w danym wypadku z końcem roku 1910 stanowczo ustaje. Tym sposobem zyskuje się jednoroczną ratę amortyzacyjną, co znowu bezpośrednio wpływa na możność wypłacenia stosunkowo wyższego kapitału indemnizacyjnego.

do art. II. i III.

Właściciele prawa propinacyi otrzymają wynagrodzenie 20-krotne w obligacyach 4% za prawa im odjęte, a mianowicie 12-krotny czysty dochód z prawa propinacyi, który służył za podstawę do wymiaru podatku dochodowego w roku 1887, jednakże po potrąceniu za rok 1887 podatku z dodatkami państwowymi, krajowymi i indemnizacyjnymi i

8-krotny czysty dochód z prawa propinacyi, jaki prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 dla każdego z uprawnionych ustanowiony został.

Wydział krajowy odwołuje się do swej argumentacyi, powyżej na innem miejscu przedłożonej, z której wynika, dlaczego Wydział krajowy jedynie tylko 20-krotne odszkodowanie za sprawiedliwe uważa, dlaczego przyjmuje podstawę, według której to wynagrodzenie ma być wypłacone dwukrotnie i dlaczego wypłaca według jednej podstawy 12 razy, a według drugiej 8 razy. Wydział krajowy z ubolewaniem zaznacza jednak, że wobec braku funduszów, spowodowanych skróceniem przez c. k. rząd okresu amortyzacyjnego, musiał zniżyć w przedłożonym Wys. Sejmowi wniosku, stopę procentową wydać się mających obligacyj.

2. C. k. rząd w swym reskrypcie czyni następujące obliczenia:

1. za uchylenie wykonywania prawa propinacyi do r. 1910 przyznaje 12-krotną fasyę z r. 1887, to znaczy 2,987.784 zł. razy 12 = ... 35,853.468 zł.

2. za udział w funduszu propinacyjnym, zbieranym z mocy ustawy z 30. Grudnia 1875 oblicza c. k. rząd $2^4/_{10}$-krotne orzeczenie krajowej komisyi propinacyjnej, t. j. 3,090.000 × $2^4/_{10}$ = ... 7,387.411 „

3. za uchylenie prawa do wieczystego szynku 2-krotne orzeczenie t. j. 3,090.000 × 2 = ... 6,180.000 „

razem . . 49,420.879 zł.

w gotówce.

C. k. rząd przyjmując kurs $4^1/_2$% obligacyj na 91·75, oblicza, że na pokrycie tej kwoty 49,420.879 zł. w gotówce, potrzebaby wydać 54 milionów $4^1/_2$% obligacyj — 54 milionów zł. w $4^1/_2$% obligacyach równa się pod względem dochodu rocznego, jaki $4^1/_2$% od tej kwoty przyniosą, 60,750.000 zł. w 4% obligacyach — a zatem kwocie o 3,050.000 zł. wyższej aniżeli ta, jaką c. k. rząd w swem przedłożeniu pierwotnie zamierzał emitować.

Jeżeliby plan umorzenia przedłużono na 25 lat, to przy półrocznem losowaniu roczna rata amortyzacyjna od 54,000.000 w $4^1/_2$% obligacyach wyniesie 3,619.982 zł.

C. k. rząd oblicza źródła dochodów funduszu propinacyjnego w sposób następujący:

1. Dochód z wykonywania prawa propinacyi według fasyj za rok 1887 wynoszący 2,987.784 zł., zmniejszony o 10% z powodu ubytku przewidzianego w skutek podwyższonego podatku wódczanego preliminuje rocznie na . . . . 2,691.004 zł.

2. Dochód z opłat szynkarskich . . . . 200.000 „

3. Udział w subwencyi ze skarbu państwa . . . . 875.000 „

razem . . 3,766.004 zł.

a zatem o 146.022 zł. więcej niż rata amortyzacyjna. Z tej nadwyżki będzie można pokryć koszta zarządu, które c. k. rząd preliminuje na 76.010 zł., a resztę należy kapitalizować.

Fundusz rezerwowy, który z końcem roku 1889 wyniesie zwyż 5,000.000 zł., kapitalizowany przez lat 21 na $4^1/_2$% uczyni w roku 1910 kwotę 12,601 205 zł. Reszta niespłaconego kapitału wraz z odsetkami wynosić będzie z całego 54-milionowego długu w roku 1910 razem 14,479.931 zł.

Na pokrycie tej sumy użyty zostanie w pierwszym rzędzie fundusz rezerwowy, a tylko niedobór 2-milionowy będzie można pokryć w latach 1910—1914 z kapitalizowanych nadwyżek reszty pozostałej w kwocie 70.000 zł. po opłaceniu kosztów zarządu.

3. Wydział krajowy idąc za tokiem myśli tego planu finansowego, proponuje wypuścić taką ilość 4% obligacyj, jaka na zapłacenie 20-krotnego odszkodowania okaże się potrzebną.

12-krotna fasya z roku 1887 wynosi, jak c. k. Rząd obliczył .	35,853.408 zł.
8-krotne orzeczenie wynosi	24,721.888 „
	60,575.296 zł.

w 4% obligacyach.

Przyjmując okrągło 60,600.000 zł., okaże się według załączonego planu umorzenia, że roczna rata amortyzacyjna wynosi 3,856.974 zł., jest zatem wyższą o 90.970 zł. od wykazanych dochodów funduszu propinacyjnego.

Niedobór ten oraz koszta zarządu pokrywać należy corocznie z dochodów funduszu rezerwowego. Skoro do tego niedoboru 90.970 zł. doliczy się koszta zarządu w kwocie 76.000 zł., wyniknie ogólny niedobór w sumie 166.970 zł., okrągło roczni e 167.000 zł., półrocznie 83.500 zł. Na zapłacenie rocznego niedoboru w kwocie 167.000 zł. potrzeba kapitału przy $4^1/_2$% oprocentowaniu w sumie 2,253.490 zł. Skoro na pokrycie niedoboru użyjemy dochodów funduszu rezerwowego, wówczas fundusz rezerwowy, który z początkiem r. 1890 wynosić będzie 5,186.825 zł. urośnie do końca r. 1910 do kwoty 7,501.830 zł.

W r. 1910. pozostanie jak z dołączonego planu umorzenia się okazuje jeszcze długu niespłaconego kapitału 14,127.060 zł. Na umorzenie tej kwoty użyje się funduszu rezerwowego, a niedobór pokryty zostanie z opłat szynkarskich stosownie podwyższonych.

4. C. k. rząd w swym reskrypcie zwrócił uwagę na zdarzające się w kraju wypadki, w których właścicielom wyłącznego prawa wyszynku i sprzedaży napojów propinacyjnych nie orzeczono wprawdzie żadnego dochodu czystego w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875, lecz przyznano im w myśl §. 4. powyższej ustawy prawo do szynku wieczystego, tudzież wypadki, w których ani dochodu czystego nie orzeczono, ani też prawa do szynku wieczystego nie przyznano. Z tem wszystkiem zaś służy tak jednym jak też i drugim prawo wykonywania wyłącznego wyszynku i wyprzedaży trunków propinacyjnych po koniec r. 1910.

C. k. rząd wprawdzie w swem przedłożeniu poprzedniem wyjątkowych stosunków tych nie uwzględniał, wszelako przy sposobności wnoszenia nowego projektu ze strony Wydziału krajowego zwrócił na to uwagę.

Wydział krajowy co do tego ostatniego wypadku nie uważał za stosowne przedstawić jakiegokolwiek wniosku do projektu ustawy, bo skoro uprawniony nie tylko że niema żadnego orzeczenia, oceniającego jego dochód z prawa propinacyi, nie tylko że nie ma żadnego dochodu i nie fasyonuje żadnego dochodu z prawa propinacyi, ale nie ma nawet prawa zastrze-

żonego do szynku wieczystego, to taki uprawniony snadno może być uważany za posiadającego prawo bez wartości, które wynagrodzone być nie może.

Natomiast co do drugiej kategoryi Wydział krajowy wnosi w art. III. ażeby właścicielom prawa propinacyi, którym prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej przyznane zostało prawo do wyszynku wieczystego, dla których zaś nie został ustanowiony czysty dochód z prawa propinacyi wypłaconem zostało wynagrodzenie, którego wysokość oznaczyć ma c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego na podstawie przeprowadzonego dochodzenia.

Do art. IV.

Wydział krajowy wnosi emisyą 4% obligacyj propinacyjnych z powodu, że dochody funduszu propinacyjnego zaledwo że na opłacenie rat amortyzacyjnych 4% długu w sumie około 60,600.000 zł. emitowanego wystarczą. 4% obligacye przedstawiają zresztą na targu pieniężnym zwłaszcza pozakrajowym typ bardzo poszukiwany, a w danym wypadku przy emisyi obligacyj, fundowanych na realnych dochodach i gwarantowanych przez krajowe opłaty osiągnąć muszą kurs odpowiedni, a w każdym razie według zdania zasiągniętego u sfer fachowych stosunkowo korzystniejszy, niż typ wyższoprocentowy.

Do art. V.

Ażeby zapewnić się przed rzuceniem na targ pieniężny zbyt wysokiej liczby obligacyj propinacyjnych, co w dalszej konsekwencyi wywołałoby obniżkę ich kursu, Wydział krajowy widział się zniewolonym wprowadzić syndykat.

Uprawnieni mają tedy wybór albo przyjąć gotówkę zamiast obligacyj wszelako po kursie jakie c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego osiągnie, albo mają żądać wydania obligacyj, a w takim razie otrzymują obligacye zawinkulowane do końca roku 1894, t. j. nie mające zdolności giełdowej i w skutek tego na lat pięć wyjęte z obiegu giełdowego (extra commertium).

Do art. VI.

Postanowienia w tym artykule zawarte mają zadanie zabezpieczyć kraj, względnie krajowy fundusz od straty i od wszelkiego ryzyka.

Osiągnąć ten cel udało się za zgodą c. k. rządu, co na tem miejscu ze szczególniejszem zadośćuczynieniem Wydział krajowy podnosi.

Postanowienie zawarte w lit. *d.*, że do funduszu propinacyjnego wpływają dochody z opłat szynkarskich lub jakichkolwiek innych opłat krajowych, których pobór po r. 1910 postanowi Sejm osobną ustawą w takiej wysokości i na tak długo, w jakiej wysokości i na jak długo dochody z tych opłat będą potrzebne aż do zupełnego umożenia wydanych obligacyj, jest z jednej strony zupełną gwarancyą dla wierzycieli zakupujących obligacye propinacyjne za zupełne i ściśle wypełnienie obowiązków ztąd płynących, a z drugiej strony odbiera całej tej operacyi ostatnią resztkę ryzyka, jakie jej kiedyś groziło, że kraj z dodatków do podatków bezpośrednich niedobory, z tą operacyą połączone pokrywać będzie.

Nadto umieszczono poniżej w art. III. lit. *d.* wyraźne zastrzeżenie, że „dodatki do podatków bezpośrednich w żadnym razie nakładane być nie mogą“.

Do art. VII.

W przedłożonym powyżej planie finansowym powiedziano, że po roku 1910 użytą zostanie na pokrycie reszty rat amortyzacyjnych, a więc na pokrycie 8 rat półrocznych w pierwszym rzędzie fundusz rezerwowy — Wydział krajowy nie uważał za wskazane w osobnem postanowieniu określić, że po roku 1910 fundusz rezerwowy użyje się na pokrycie rat amortyzacyjnych.

Ze stylizacyi bowiem art. VII. lit. b) wynikało, że skoro „majątek zarodowy funduszu rezerwowego stanowi w ciągu całego peryodu amortyzacyjnego gwarancyę za ewentualne niedobory", to skoro w roku 1910 w samej rzeczy okaże się niedobór w rocznych wymogach funduszu propinacyjnego na spłatę zapadłych kuponów i wylosowanych obligacyj, niedobór ten w pierwszym rzędzie przez fundusz rezerwowy musi być pokrywany tak długo, dopóki go starczy, reszta dopiero w myśl art. VI. lit. d) pokrywaną będzie z opłat szynkarskich lub innych opłat krajowych.

Do art. VIII. i IX.

Postanowienia te pozostały niezmienione według stylizacyi pierwotnego wniosku Wydziału krajowego.

Do art. X.

C. k. rząd nie zgodził się na przyznanie ani opłatom licencyjnym ani czynszom dzierzawnym prawa do egzekucyi politycznej.

W obec tego jednak, że opłaty licencyjne nosić na sobie będą znamiona opłaty publicznej i uiszczane być mają do c. k. urzędów podatkowych, Wydział krajowy wnosi, aby należytości te ściągane były w taki sposób jak podatki rządowe.

Wydział krajowy czyni to w interesie samejże c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

Do art. XI. do XVII.

Postanowienia te ułożone zostały ile możności przy ścisłem trzymaniu się tekstu przedłożenia rządowego.

Do art. XVIII. — XXIX.

Postanowienia te dotyczą administracyi funduszem propinacyjnym i dochodami prawa propinacyi na kraj przeniesionego ułożone zostały na podstawie projektu rządowego przedłożonego Sejmowi bukowińskiemu.

Do art. XXX. — XXXIII.

Artykuły te odpowiadają ściśle postanowieniom §§. 16.—19. przedłożenia rządowego.

Do art. XXXIV.

Artykuł ten zapewniający krajowi pobór opłat szynkarskich po r. 1910 na cele publiczne jest powtórzeniem §. XXII. przedłożenia rządowego.

Wysoki Sejmie!

Z całą świadomością daleko sięgających skutków, jakie niniejsza ustawa wywoła w kraju, z przeświadczeniem głębokiem, jakie tylko długie przemyślenie i wszechstronne zbadanie przedmiotu wywoływa, z zupełnem zrozumieniem doniosłości sprawy Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi załączony projekt do ustawy z wnioskiem na jego uchwalenie.

Ustawa z dnia 30. Grudnia 1875 miała jedną tendencyę, ażeby wieczyste przywileje prywatnych właścicieli prawa propinacyi, mające swe źródła w czasach, kiedy z przywilejami połączone były obowiązki, — przemienić na czasowe, ograniczone uprawnienia.

Niniejszy projekt do zmiany ustawy z 30. Grudnia 1875 zamierza te ograniczone czasowe uprawnienia przenieść za sprawiedliwem wynagrodzeniem z posiadania prywatnych właścicieli w posiadanie kraju — w posiadanie publiczne.

Przeniesienie prawa prywatnego na kraj przedstawia niezaprzeczony dowód postępu.

Przemiana przywilejów prywatnych na prawa publiczne nigdy dla żadnego społeczeństwa obojętną być nie może, a przemiana taka dokonana nietylko przy pomocy ale i z przyczynieniem się tych, którym nieraz z materyalną stratą spełnić ten obowiązek przychodzi, będzie dowodem poczucia obywatelskiego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 9. Stycznia 1889.

Marszałek krajowy:
***Tarnowski* m. p.**

Sprawozdawca:
***Wereszczyński* m. p.**
Członek Wydziału krajowego.

I.

Odpis odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 20. Lipca 1888 L. 6.377/pr. wystosowanej do Wydziału krajowego w miejscu.

Z polecenia Jego Ekscelencyi pana Prezydenta Ministrów wypracowany został w Namiestnictwie projekt ustawy o zniesieniu prawa propinacyi w Królestwie Galicyi i W. Ks. Krakowskiem.

Projekt ten mam zaszczyt przesłać Świetnemu Wydziałowi krajowemu do łaskawego objawienia swej opinii i pozwalam sobie przy tej sposobności zwrócić uwagę Jego na następujące okoliczności.

Uważałem za rzecz korzystną dla tej tak ważnej sprawy przed odniesieniem się do Świetnego Wydziału krajowego zasięgnąć opinii osób fachowych lub zajmujących wybitne stanowisko w kraju.

W poufnej naradzie, która się odbyła na dniu 17. bieżącego miesiąca w obecności Jego Ekscelencyi pana Marszałka krajowego, jako też członka Wydziału krajowego Wgo pana Dra Wereszczyńskiego i której protokół tu załączam z prośbą o zwrócenie mi go w swoim czasie, podniesione zostały co do niektórych postanowień tego projektu poważne wątpliwości.

Przedewszystkiem i przeważnie zakwestyonowane zostało postanowienie §. 1. co do przeniesienia prawa propinacyi na kraj, a to głównie, jak mi się zdawało, z tego powodu, iż następna administracya w zarządzie Wydziału krajowego ma pociągnąć za sobą konieczność wydzierżawienia propinacyi większym przedsiębiorcom i według większych obszarów, co mogłoby się okazać szkodliwem tak pod względem moralnym, jak i społecznym, pominąwszy dotkliwą stratę, jaką ponoszą właściciele, u których dochód z propinacyi w ostatnich latach się podwyższył.

Pozwolę sobie zwrócić w tej mierze uwagę Świetnego Wydziału krajowego na postanowienie §. 9. załączonego projektu, który pod tym względem nie krępuje Wydziału krajowego, lecz owszem pozostawia mu szerokie pole do urządzenia sobie administracyi w sposób najdogodniejszy i najodpowiedniejszy.

Nie zdaje mi się też, ażeby należało już w ustawie samej określić bliższe szczegóły tej administracyi, gdyż tego rodzaju postanowienia pozostawia się zwykle przepisom wykonawczym.

Ponieważ jednak zaproszony między innymi do tej poufnej narady Dyrektor galicyjskiego Banku kredytowego p. Dr. Marchwicki postawił co do tego punktu pozytywny wniosek, przeto pozwalam sobie zakomunikować Świetnemu Wydziałowi krajowemu jego treść dosłowną i upraszam przytem o objawienie szacownego zdania, jak się Świetny Wydział krajowy na ten wniosek zapatruje, i czy uważa umieszczenie takiego lub podobnego postanowienia w samej ustawie za rzecz konieczną lub przynajmniej względami na możliwe objekcye w Sejmie krajowym nakazaną a dla funduszu propinacyjnego nie szkodliwą i czy nie pociągnie to za sobą zbytecznego rozdrobnienia, któreby mogło utrudnić administracyę

Drugim punktem, który na owej poufnej naradzie podniesiono jako stronę ujemną projektu, jest okoliczność, iż on nie oznacza wcale cyfry wynagrodzenia, jakie każdy uprawniony ma otrzymać za odjęte mu prawo propinacyi.

Mojem zdaniem nie dałoby się w zasadzie nic zarzucić przeciw takiemu oznaczeniu tego wynagrodzenia. Jeżeli jednak załączony projekt tego nie uczynił, to stało się to dlatego, że podstawy obliczenia nie są jeszcze we wszystkich swych częściach ustalone, że zatem, niechcąc narażać gwarantującego funduszu krajowego na możliwe straty, wypadało, by się ograniczyć do jak najskromniejszego minimum, coby znów już z góry mogło wywołać u usób interesowanych pewne niezadowolenie.

Ponieważ tu jednak jest pod tym względem najwięcej interesowanym fundusz krajowy, przeto, jeżeli Świetny Wydział krajowy, jako jego zarządca, objawił odmienne w tej mierze zapatrywanie, nie będzie według mego zdania trudności, aby ono znalazło, swój wyraz nie tylko w motywach do projektu, ale i w samym projekcie ustawy.

Podniesiono także między innemi, że §. 7. projektu w obecnej stylizacyi nie zapewnia krajowi żadnych korzyści i powinnaby stylizacya jego być pod tym względem zmienioną.

Gotów jestem zmienić tę stylizacyę w sposób, jaki by mógł być za lepszy uznanym, zawsze ale pod warunkiem, że fundusz rezerwowy nie straci przez to swej istotnej cechy, jako część integralna funduszu propinacyjnego, która nietylko dochodami, ale i całym majątkiem odpowiada za należytą i regularną spłatę rat amortyzacyjnych, a zatem dopiero po upływie całego peryodu amortyzacyjnego może dostać inne przeznaczenie.

Zdaje mi się zaś, że obecna stylizacya §. 7. temu warunkowi w zupełności odpowiada, a gdy wedle ostatniego ustępu tego §. wszelkie nadwyżki nie potrzebne na opłatę rat amortyzacyjnych, wpływają napowrót do funduszu rezerwowego, przeto leży w tem pewność, że fundusz ten nie wyda więcej, jak to, co z natury swojej wydać jest obowiązanym.

Zbyt wybitne wysunięcie celu pobocznego, t. j. aby i kraj osiągnął ztąd jakieś korzyści, mogłoby wywołać przeciwny skutek.

Poruszoną została przy obradach ankiety myśl, czyby nie dało się w projekcie ustawy zabezpieczyć krajowi i na przyszłość t. j. po upływie peryodu amortyzacyjnego, dochodu z opłat szynkarskich, lub też z zastrzeżonego ustawą z dnia 30. grudnia 1875 jednego szynku, który to (to j. ten drugi) dochód ustać ma z końcem roku bez wynagrodzenia.

Co do pierwszego postulatu, nie sądzę, aby tę sprawę można łączyć ze sprawą propinacyi, albowiem opłaty szynkarskie są pobierane z tytułu propinacyi, a skoro prawo propinacyi gaśnie z końcem roku 1910 to dalszy pobór ich musiałby się opierać na innym, nowym tytule, który mógłby być nadany krajowi tylko osobną ustawą. Co do prawa zachowania jednego szynku, to nie można twierdzić, jakoby ono ustać miało bez wynagrodzenia.

Ustawa propinacyjna z r. 1875 zastrzega uprawnionym jako wynagrodzenie a) dochód z propinacyi aż do roku 1910. — b) opłaty szynkarskie i kary za przestępstwa propinacyjne, wreszcie c) jeden wyszynk.

Skoro zaś projekt nowej ustawy pozostawia funduszowi propinacyjnemu pierwsze dwie kategorye dochodów w zupełności, to przecież nie można zaprzeczyć, że suma 22 milionów którą prócz tego wypłaci skarb Państwa funduszowi propinacyjnemu w przeciągu peryodu amortyzacyjnego, stanowi bardzo przyzwoite wynagrodzenie za te 7.700 szynków, które nowa ustawa znosi.

W obec tego Rząd nie mógłby się zgodzić na pozostawienie tego jednego szynku, chociażby na rzecz kraju. — Zresztą dla właścicieli propinacyi nie będzie po większej części rzeczą trudną uzyskać prawo szynkowania w drodze administracyjnej według postanowień ustawy przemysłowej.

W końcu pozwolę sobie dodać z mej strony następującą uwagę.

Wychodząc z tego przekonania, że postawa, jaką zajmie Świetny Wydział krajowy w obec przedłożenia rządowego, wpłynie niepomału na powodzenie lub niepowodzenie jego w Sejmie krajowym, nie chciałbym, aby zapanowało w Jego gronie przekonanie, wypowiedziane między innemi podczas obrad ankiety, że projekt rządowy przynosi właścicielom propinacyi tylko dotkliwe straty, krajowi zaś, prócz ryzyka i kłopotu, nie daje żadnych korzyści.

Nie myślę zaprzeczać, że ustawa taka, któraby wszystkim zapewniała tylko korzyści a nie dotknęła interesów żadnej jednostki, jest podobno niemożliwą.

O ile jednak chodzi o interes nie jednostek ale ogółu, to nie da się przecież zaprzeczyć, że kapitał pięćdziesięciu kilku milionów, — bo tyle wyniesie prawdopodobnie wynagrodzenie za prawo propinacyi, — wpływający do kraju tak ubogiego jak nasz, przyczyni się niepospolicie do polepszenia doli właścicieli ziemskich upadających pod ciężarem, nie tyle może podatków, ile niekorzystnych konstellacyj gospodarstwa rolnego, że dozwoli jednym uratować wysuwającą się z ich rąk ziemię, drugim uporządkować swe interesa majątkowe a ogółowi ich, przetrwać chwile krytyczne.

Nie można tedy twierdzić, że projekt rządowy przynosi ogółowi właścicieli prawa propinacyi tylko straty.

Ale i dla całego kraju nie pozostanie to wykupienie prawa propinacyi bez korzyści, jeżeli się te korzyści nie mierzy tylko sumą złotych reńskich, którаby z tego interesu mogła wpłynąć do kasy krajowej, gdyż największą korzyścią dla kraju jest poprawienie doli jego obywateli.

Można się też zresztą spodziewać, że jeżeli wynagrodzenie za zniesioną propinacyę będzie z należytą oględnością wymierzone a dochód z propinacyi należycie zabezpieczony, to nie tylko ryzyka nie będzie, ale pozostać może pokaźna kwota na rzecz funduszu krajowego.

Trzeba jeszcze i to uwzględnić, że tu chodzi o wykupno prawa polegającego na wyłączności, a zatem na przywileju mającem wiele przeciwników, — prawa — którego podstawy były zawsze chwiejne i którego dochód, jeżeli się dzięki energicznej opiece władz w ostatnich latach w niektórych okolicach kraju podniósł, to również przy zbiegu nieprzyjaźnych okoliczności, mógłby się i znacznie obniżyć.

Dlatego też zniesienie i wykupno prawa propinacyi leżało od dawna w intencyach Sejmu krajowego i znalazły te intencye swój wyraz po części w ustawie krajowej z 30. grudnia 1875. — Obecna ustawa nie stwarza zatem właściwie nic nowego, lecz przyśpiesza tylko termin wykupna i stawia właścicieli propinacyi w daleko korzystniejszej sytuacyi, aniżeliby się znajdywali według ustawy z roku 1875. przy końcu roku 1910.

Powyższe uwagi zawierają w sobie oraz główne motywa, na których się opiera projekt rządowy.

W końcu upraszam Świetny Wydział krajowy o jak najrychlejszą odpowiedź, gdyż projekt ustawy będzie musiał niebawem być odesłanym do Wys. c. k. Ministerstwa.

D. j. w.

II.

Odpis odezwy Wydziału krajowego z dnia 1. Sierpnia 1888. L. 31621. do Świetnego Prezydyum c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Cenną odezwą z dnia 20. Lipca b. r. L. pr. 6377. przesłało nam Świetne Prezydyum c. k. Namiestnictwa wypracowany z polecenia Jego Ekscelencyi Pana Prezydenta Ministrów, projekt ustawy o zniesieniu prawa propinacyi w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Zaś dnia dzisiejszego otrzymaliśmy odezwą z dnia 31. Lipca 1888. L. 6377. w uzupełnieniu kilka zmian powyższego projektu.

Projekt ustawy takiej ma być z inicyatywy Wysokiego Rządu wniesiony na Sejm krajowy.

Świetne Prezydyum Namiestnictwa odnosi się do nas z tymże projektem i wyraża życzenie, ażebyśmy naszą o nim opinię objawili a zarazem stawia nam szereg pytań w związku będących, wywołanych zdaniami wygłoszonemi na Radzie, która z inicyatywy JE. Pana Namiestnika odbyła się w tym przedmiocie, a w której brali udział ludzie fachowi i zajmujący wybitne w kraju stanowiska.

Wydział krajowy pospiesza z odpowiedzią na cenną odezwę Świetnego c. k. Prezydyum, po zaciągnięciu opinii szeregu ludzi z przedmiotem obeznanych. Wydział krajowy czyni to tem chętniej, że w myśl ustawy państwowej z dnia 20. Czerwca b. r. §. 2. lit. b. Dz. pr. p. Nr. 95 przelewająeej rok rocznie aż do końca r. 1910. z dochodów podatku od alkoholu po jednym milionie ze skarbu państwa na rzecz posiadaczy prawa propinacyjnego w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, która to suma ma być rozdzieloną ustawą krajową, Wydział krajowy, gdyby nie inicyatywa Wysokiego c k. Rządu, byłby przedłożył Wysokiemu Sejmowi krajowemu projekt ustawy o rozdziale powyższej milionowej kwoty w myśl ustawy państwowej z 20. Czerwca 1888.

Wydział krajowy podziela zapatrywanie Świetnego c. k. Prezydyum, że wykupno prawa propinacyjnego ma prócz czysto finansowego znaczenia, także znacznie głębsze pod względem ekonomicznym i społecznym.

To też nie da się zaprzeczyć, że gdyby przyspieszenie celu zamierzonego ustawą krajową z r. 1875. dało się osiągnąć bez straty i szkody uprawnionych, bez ryzyka dla kraju, bez zmian w organizmie społecznym niebespiecznych, bez przesileń finansowych, przy użyciu wszelkich środków ostrożności dla złagodzenia ryzyka i niedogodności stanu przejściowego, to wykupno prawa propinacyi od dzisiejszych jego właścicieli, przelanie tegoż prawa na resztę lat jego trwania na rzecz kraju, mogłoby być korzystnem dla całego kraju.

Gdy jednak ustawa z r. 1875. ostatecznie rozstrzygnęła o zniesieniu prawa polegającego na wyłączności, stosunki jego wedle potrzeb czasu unormowała, a niniejszy projekt ustawy także zniesienia jéj nie przyspiesza, lecz tylko je przenosi z dzisiejszych posiadaczy

na kraj — gdy dalej ustawa państwowa z 20. Czerwca b. r. przez dotacyę jednego miliona corocznie przez lat 22 w pewnej mierze zabezpiecza dzisiejszych posiadaczy od strat wyniknąć mogących z niepomiernego obciążenia alkoholu podatkiem państwowym, to nie da się zaprzeczyć, że nie ma powodu jakiegoś naglącego dla wprowadzenia zmian w ustawie z r. 1875., a mogłyby one być podjęte tylko wtenczas, gdyby istotnie na takiej drodze dało się osiągnąć poważne polepszenie dzisiejszego stanu.

Świetne c. k. Prezydyum udziela nam projekt ustawy i zapytuje nas o zdanie.

Czujemy się w obowiązku niniejszem z całą otwartością wypowiedzieć je, a w tem, że nie ograniczamy się do krytyki samej, ale wskazujemy kierunki zdaniem naszem potrzebnych zmian, niech Świetne c. k. Prezydyum zechce widzieć życzliwość naszą i zainteresowanie się samą myślą projektu rządowego.

1. Projekt nam udzielony o wykupnie prawa propinacyi od dzisiejszych jego właścicieli nie wynagradza uprawnionych w należytej mierze. Przyjmując za podstawę jedynie orzeczenia dochodu w myśl ustawy z r. 1875., orzeczenia oparte na szacunku dochodu w latach 1869. do 1874. nie liczy się z wielorakiemi zmianami, które zajść musiały i zaszły od tego czasu.

Jeżeli się zważy wzrost ludności, wzrost nierówny zwłaszcza w miastach i miasteczkach, powstanie szeregu środków komunikacyjnych, zwłaszcza linij kolejowych, które przeniosły lub wywołały ruch i życie w okolicach zaniedbałych, jeśli się zważy powstanie i rozwój nowych siedzib przemysłu, zwłaszcza naftowego, szereg lokalnych zmian, jak dyslokacyę wojska przez budowę koszar, inwestycye, powstanie fabryk, browaru, i t. p., to łatwo pojąć, że dochody propinacyjne uległy wielkim zmianom i są w ogóle dzisiaj wyższe, a w wielu miejscach bardzo znacznie wyższe, gdy gdzie indziej spaść musiały i spadły.

Projekt wykupna więc nie może opierać się jedynie i wyłącznie na orzeczeniach i potrzeba znaleść inny środek sprawiedliwego rozdziału. Potrzeba ta wywołała myśl uwzględnienia fasyj z ostatnich lat lub z r. 1887., a także myśl innych środków skorygowania tej nierówności jak n. p. projekt. dyr. Marchwickiego, mający jednak inne jeszcze znaczenie.

Bez szukania korektury takiej, nie chcemy przesądzać, jaką by ona być musiała w szczegółowem obmyśleniu, właściciele prywatni musieli by być poszkodowanymi.

2. Ustawa z r. 1875. zabezpieczyła trwanie dochodów propinacyjnych po koniec r. 1910., zaś po tymże roku zabezpieczyła wieczyste trwanie prawa do jednego szynku w każdej gminie dla każdego uprawnionego prawem propinacyjnem.

Niepodobna wyrazić od razu w cyfrze wartości tego prawa po rok 1910., będzie ono nierównem dla jednostek, dla okolic, niemniej przeto reprezentuje nawet w razie jakichbądź zmian ustawodawczych i zarządzeń administracyjnych bardzo poważny dochód, który ustawa zagwarantowała nie tylko dzisiejszym właścicielom ale i przyszłym generacyom.

Gdy żaden motyw wyższej natury nie może przemawiać za tem, żeby prawo takie jakie w przyszłości będzie innym nadawać władza polityczna, przysługiwało właścicielom ciał tabularnych i prawa propinacyjnego, było tymże właścicielom odebrane, to przekazując na kraj prawo propinacyi, można z pewnością i to drugie prawo do jednego szynku w każdej gminie przekazać na kraj a w każdym razie, jeżeliby z jakichkolwiek motywów inaczej miało być postanowionem, należy pomyśleć o odszkodowaniu właścicieli tego niezawodnego prawa rzeczowego w należytej mierze, lub załatwienie tej sprawy w inny dla kraju korzystny obmyśleć sposób.

Projekt Świetnego c. k. Prezydyum znosi to prawo bez odszkodowania właścicieli i bez korzyści dla kraju, przekazując przyszłą organizacyę szynkarstwa wykonaniu powszechnej ustawy przemysłowej, jaka wtedy będzie obowiązywać, podczas gdy stosunki i właściwości naszego kraju potrzebują właściwej mu organizacyi i prawo do jednego szynku w każdej gminie

najkorzystniej mogłoby być wykonywane przez kraj dla ogólnego nie już ekonomicznego ale także społecznego interesu.

Musimy się też zastrzedz przeciw interpretacyi państwowej ustawy z 20. Czerwca 1888, jaką wyczytaliśmy w cennej odezwie Świetnego c. k. Prezydyum, jakoby 22 miliony, jakie w myśl tej ustawy otrzymają właściciele prawa propinacyjnego miały być odszkodowaniem i to sowitem za ów szynk wieczysty, bo Świetne c. k. Prezydyum z tenoru ustawy, motywów komisyi Izby, słów reprezentantów Wysokiego Rządu, intencyi wnioskodawców i Izby, łatwo przekonać się może, że przeznaczenie tego miliona przez lat 22 inny cel miało i mieć musi.

Także i zakomunikowana nam dzisiaj zmiana §. 7. o funduszu rezerwowym i jego celach, kulminująca w tem postanowieniu, że po r. 1910 niewyczerpany fundusz rezerwowy zostałby w równych częściach rozdzielony pomiędzy właścicieli prawa owego jednego szynku, nie zabezpiecza uprawnionym pewnego wynagrodzenia za to prawo, fundusz bowiem na ten cel służyć ma przedewszystkiem za rezerwę, która już ze swej natury mogłaby być nawet przed r. 1910 zupełnie wyczerpaną.

Projekt Świetnego c. k. Prezydyum wywłaszcza uprawnionych z ich prawa do propinacyi, nie orzeka zaś ściśle, jakie za to wywłaszczenie otrzymają odszkodowanie, nie mówi jaki kapitał by otrzymali, nie podaje ile razy wzięty roczny dochód ma być przyjęty za podstawę obliczenia kapitału indemnizacyjnego. — Zdaniem Wydziału krajowego powinien był ten czynnik w ustawie być stanowczo oznaczonym.

3. Niepodobna też pominąć uwagi, że bez ścisłego określenia ceny szacunkowej całego prawa, mającego być wykupionem, nie można podejmować akcyi finansowej, tak wielkiej na nasze stosunki gospodarcze i kredytowe, interesu wymagającego dłuższego traktowania ze światem finansowym targów pozakrajowych, dla których cyfra emitowanych obligów musi być naprzód określoną i cały plan amortyzacyjny i oprocentowania do najdrobniejszych szczegółów przewidziany i określony.

4. Wielka ilość majątków w kraju naszym pozostaje w dzierżawie, z tych wiele w długoletniej dzierżawie. Olbrzymia większość propinacyj czyli karczem jest wydzierzawionych, a także nie mało z tych na dłuższy okres czasu. Nadto największa część kontraktów dzierzawnych obejmuje ryczałtowo prawo propinacyjne wraz z innymi przedmiotami. Niemałą więc trudność przedstawiać musi kwestya kontraktów aż do czasu wygaśniecia ich prawomocności. Ustawa musi przewidzieć to i zawierać środki zaradcze.

Gdy się więc Świetne Prezydyum zapytuje nas o opinię co do wniosku p. Dyr. Marchwickiego, który chce zabezpieczyć prawo obejmowania w dzierżawę prawa propinacyi na lat 22 za dopłatą 10% do oszacowanego dochodu przez dzisiejszych właścicieli, widzimy w rzeczonym wniosku p. Dyr. Marchwickiego głównie taką próbę, takie usiłowanie rozwiązania tej trudności wynikłej z kontraktów dzierzawnych.

Nie przesądzając jakieby mogły być użyte środki do tego celu lepiej zdążające, musimy na tem miejscu wyrazić opinię naszą:

1) że obejmowanie na całych lat 22 prawa propinacyi za nieznacznym czynszem dzierzawnym, bez względu na fluktuacye i zmiany czasu jest nieodpowiednie; 2) że bez dokładnych w szczegóły idących obliczeń musielibyśmy obawiać się, czy w dziesięciu procentach dopłaty byłoby dostateczne zabezpieczenie funduszu propinacyjnego, a co za tem idzie funduszu krajowego, wobec tego, że wszystkie dobre propinacye, zapewniające zysk, mające tendencye do zwyżki dochodów zostałyby w ten sposób wybrane z masy karczem i na cały czas trwania prawa propinacyi odjęte funduszowi propinacyjnemu, podczas gdy w konsekwencyi zostałyby się gorsze i złe temuż funduszowi a procent pozycyj stratnych musiałby wzrastać.

W projekcie więc p. Dyr. Marchwickiego widzimy cenne usiłowanie osiągnięcia istotnie ważnych celów odszkodowania tych, którym z różnych powodów nie zostanie zwróconą

wartość propinacyi, gdyż nie znalazła wyrazu w orzeczeniu, a krzywda ta, zwłaszcza, gdzie właściciel poczynił inwestycye, gdzie zakładano fabryki, browary, koszary nie dałaby się niczem usprawiedliwić, dalej usiłuje ten wniosek osiągnąć pożądany ze wszech miar cel, ażeby właściciele dzisiejsi zostali nadal dzierżawcami karczem, ażeby społeczny wpływ dzisiejszych właścicieli nie został usuniętym i zastąpionym przez inną organizacyę prawa propinacyjnego.

Nie trzeba też zapominać, że kwestya wykonywania prawa propinacyjnego dla właścicieli gorzelń i browarów jest w największej liczbie wypadków dla tychże kwestyą bytu i należałoby zabezpieczyć prawo pierwszeństwa dla tychże posiadaczy gorzelń i browarów, które pobudowane najczęściej dla miejscowej potrzeby i konsumcyi, z odjęciem karczmy i prawa detalicznej sprzedaży mogłyby być podkopane w swej egzystencyi.

5. Projekt Świetnego c. k. Prezydyum nie zabezpiecza kraju od ryzyka, może go więc w danym razie narażać na straty. Nie da się zaprzeczyć, że objekt propinacyi będzie w rękach nowonabywcy, kraju, całkiem nowym przedmiotem, którego wartość nie da się ściśle ocenić i przewidzieć. Połączona dziś z karczmą jako budynkiem i innemi przynależytościami stanowi całość, która ma zwyczajową cenę szacunkową. Odłączona od tamtych staje się czemś nowem i nie podobna z całą pewnością powiedzieć naprzód, jak się wydzierzawienie tego prawa da zrealizować dla kraju, jakie na razie zwłaszcza przyniesie utrudnienie i zamięszanie.

Dalej w ogóle ustawa nie zapewnia krajowi regresu w razie strat, gdyby, co możliwe ani dochody z wykonywania prawa propinacyjnego, ani malejące wpływy z opłat szynkarskich i grzywien, ani fundusz rezerwowy nie starczył i nie zabezpiecza krajowi w opłatach pokrewnej natury pokrycia tych strat przez kraj poniesionych.

Zakomunikowany nam dzisiaj projekt zmiany § 18. wprawdzie częściowo temu brakowi zaradzić usiłuje, zastrzegając krajowi i po r. 1910 podobne opłaty, żąda jednak, ażeby cel tychże osobną ustawą krajową był określonym, podczas gdy zdaniem naszem już w tej ustawie postanowienia zapewniające wpływanie tych opłat do funduszu krajowego zawartem być powinno, a już dzisiaj ich wysokość dla pomniejszenia ryzyka kraju co najmniej podwojoną być powinna.

6. Projekt Świetnego c k. Prezydyum nic nie orzeka o naturze obligów mających być wydanymi. A jednak chcąc traktować z targiem pieniężnym pozakrajowym, potrzeba ażeby ustawa ściśle określała naturę tych obligów, ustanowić typ ich, co do sposobu amortyzacyi, wysokości procentu, czego nie można pozostawić przepisom administracyjnym i wykonawczym.

Projekt nie obmyśla ustawy, któraby uwolniła obligi i kupony od stempli i podatku od kuponów. Należałoby też uzyskać dla funduszu propinacyjnego w myśl ustawy z r. 1875 prawo politycznej egzekucyi tak dla ściągania opłat szynkarskich i grzywien jakoteż dla poboru czynszów dzierzawnych z propinacyi.

Nie będziemy wchodzić w dalsze szczegóły. Trudności są wielkie, wymagające głębszych i obszerniejszych badań, ażeby ustawa mogła wszystkim warunkom odpowiedzieć.

W uwagach naszych zawarliśmy i wytyczne wskazówki w jakim kierunku są potrzebne zmiany.

Dlatego raczy przyjąć Świetne Prezydyum uwagi nasze, chociaż zawierają krytykę projektu jako dowód życzliwości naszej myśli samej i jako dowód, że pragniemy, ażeby sprawa podjęta z inicyatywy J. E. Prezydenta Ministrów, takiem oddaniem się prowadzona przez J. E. Pana Namiestnika, dla wszystkich interesowanych, dla prywatnych i miast, dla kraju i dla państwa z korzyścią rozwiązaną została.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

D. j. w.

III.

Protokół

z posiedzenia ankiety propinacyjnej.

I. Posiedzenie.

We Lwowie dnia 12. Listopada 1888.

Początek o godzinie 12. w południe.

Obecni:

Jaśnie Wielmożny Członek Wydziału krajowego Dr. Wereszczyński jako przewodniczący; tudzież członkowie ankiety:

Jaśnie Wielmożny Radca Dworu Dr. Hailig.

Jaśnie Wielmożny Radca Dworu Karasiński.

Jaśnie Wielmożny zastępca Członka Wydziału krajowego Dr. Romer.

Wielmożny profesor Dr. Pilat.

Wielmożny poseł Dr. Tadeusz Skałkowski.

Protokół prowadzi adjunkt Wydziału krajowego Dr. Witołd Lewicki.

Przewodniczący poleca rozdać memoryał w sprawie wykupna prawa propinacyi wypracowany w Wydziale krajowym.

Przewodniczący Członek Wydziału krajowego Dr. Wereszczyński zagaja posiedzenie:

Dr. Skałkowski w sprawie formalnego traktowania prosi o odroczenie posiedzenia dla przestudyowania memoryału, na co się jednak ankieta nie zgadza.

Radca Dw. Karasiński sądzi, że należy przy debacie trzymać się dróg, w uchwale sejmowej wytkniętych. Tam są złożone zasady, które należy rozstrzygnąć. Mowca podnosi jako najważniejsze z przedłożenia rządowego dwa postanowienia t. j. §§. 9. i 22. projektu rządowego obejmuje możność daną krajowi wyzyskania propinacyi w formie, jaka mu się żywnie podoba. Kraj może albo sam prowadzić administracyę propinacyjną albo wydzierżawiać, albo nakładać opłaty licencyjne.

§. 22. zaś zupełnie daje gwarancye dla funduszu krajowego. Przy dyskusyi tedy jakkolwiekby ona się rozwinąć mogła, trzeba te dwa punkta uwzględnić.

Radca Dw. Hailig oświadcza, że stoi na fundamencie ustawy z r. 1875. obecnie zaś idzie tylko o wykupienie praw z tej ustawy płynących.

JW. Radca Dr. Wereszczyński przedstawia stan rzeczy i podaje pierwszą sprawę pod rozwagę, o ile kraj mógłby czerpać dochód z propinacyi w formie licencyi — to powinno

być głównym przedmiotem dzisiejszego zastanowienia. Jest to rzecz trudna i powinna być ściśle rozważoną. Przy ustanowieniu wysokości licencyi możnaby pójść za radą posła hr. Reya, aby w jednych wypadkach podnosić o 20% a w drugich zniżać o 20% opłatę od szynku. Przyczem pierwszeństwo dla licencyj możnaby zastrzedz dla dotychczasowych właścicieli.

Profesor Dr. Pilat prosi o wyjaśnienie jak i gdzie powinnaby być wysokość licencyi oznaczona?

Radca Dr. Wereszczyński odpowiada, że z góry powinna być oznaczona co do każdego miejsca z osobna.

Dr. Skałkowski zauważa, że całego pokrycia nie można zwalać na licencye. Wychodzimy z tego stanowiska, że z dochodu z opłat licencyjnych można będzie pokryć ratę amortyzacyjną? Wątpię bardzo. Mowca sądzi, że będzie to czynsz dzierżawny pobierany w formie opłat z egzekucyą polityczną. Mowca podnosi opłaty konsumcyjne, jak na Węgrzech rząd proponuje, jako jedynie wydatne źródło.

Radca Dr. Wereszczyński podnosi fakt, że cyfra fasyj jest minimalnym dochodem, gdyż dla samego fasyonowania nikt nie stawiał cyfr wysokich — otóż pod względem fasyj można się niczego nie obawiać. Dla tego za podstawę wysokości licencyj trzeba wziąć cyfry z fasyj.

Profesor Dr. Pilat uważa za niemożliwy dodatek do rządowego podatku od wódki. Możemy myśleć tylko o opłatach; mogą one być w formie opłat szynkarskich tak, jak się teraz pobiera, albo druga forma poboru od ilości wódki wyszynkowanej. Forma ta zbliżoną jest do tej, jaką przybiera dzisiejszy dochód z podatku konsumcyjnego od mięsa i wina.

Obliczono dochód z propinacyi i milion rządowy jako wystarczający na oprocentowanie obligów mowca sądzi, że na amortyzacyę szukać trzeba źródeł nowych tj. w opłacie konsumcyjnej — kto wie może nadto jeszcze trzeba będzie okres amortyzacyjny przedłużyć.

Dr. Skałkowski sądzi, że zapatrywania tu wyrażone o opłatach licencyjnych są zbyt optymistyczne. Jakiś sposób pobierania tych opłat konsumcyjnych powinien się z naszej dyskusyi wyłonić.

Radca D. Karasiński twierdzi, że tu nie ma analogii z węgierskim projektem, gdyż tam opłaty się nakładają, ale równocześnie propinacyę się znosi. U nas propinacyi się nie znosi a przeto nie można żadnej opłaty innej zamiast propinacyi nakładać.

Dr. Romer zaznacza, że licencya propinacyjna tąk pojęta, jak tutaj przedstawiono, jest wydzierżawieniem propinacyi w drodze administracyjnej.

Licencye takie będą miały wszystkie te niekorzyści, jakie ma wydzierżawienie propinacyi.

Dzierżawa propinacyi jest u nas więcej anpassungs fähig i dla tego nie widzi w licencyach żadnych korzyści. Różnica bowiem między jednem a drugiem jest minimalna. Inna rzecz byłaby licencya szynkarska taka jak na Węgrzech proponuje rząd, gdzie się na każdy szynk z osobna nakłada opłatę Lecz to jest znów niekorzystne ze względu na odszkodowanie właścicieli, odszkodowanie zaś właścicieli jest rzeczą najważniejszą. Sejm powiedział że wykupno propinacyi uważa za pożądane, ale nie powiedział dla czego? Wypadłoby się zastanowić czy Sejm nie myślał raczej o zniesieniu prawa propinacyi a zastąpienie jej opłatami konsumcyjnemi. Jedynie możliwych korzyści możnaby chyba w tych dwu kierunkach dopatrzeć, raz w samem przeniesieniu propinacyi z ręki prywatnych na kraj albo i w tym drugim, aby dzisiejszym właścicielom oddać w ręce znaczniejszy kapitał.

Radca D. Karasiński jest zdania, że nie można dyskutować dziś o nowej podstawie n. p. o opłatach konsumcyjnych, gdyż to jest rzeczą Wydziału krajowego i jego rokowań z c. k. Rządem.

Dr. Skałkowski zaznacza, że Sejm nie objawił swego zdania, czy chce zniesienia propinacyi czy przeniesienia na kraj?

R. D. Hajlig uważa, że jest znaczna różnica między dzierżawą a licencyą, chociażby się licencya uważała nawet za podobną do dzierżawy, różnica ta tkwi już w tem samem, że licencya jest przekazaną na drogę administracyjną, a dzierżawa na drogę sądową.

Dr. Skałkowski to samo uznaje w wysokim stopniu tę różnicę a to przedewszystkiem w łatwości administrowania licencyami.

Dr. Wereszczyński zgadza się z Drem Romerem, że przez licencye wyrzekamy się wszelkich wadwyżek jakie nam dzierżawy w skutek licytacyi przysporzyć mogą.

Dr. Skałkowski dodaje, że jedyną korzyścią z licencyj jest przeniesienie dzierżaw propinacyjnych z granic prawa prywatnego w dziedzinę prawa publicznego i tym sposobem łatwiejsze uzyskanie egzekucyi rat dzierżawnych.

Zakończono posiedzenie o godzinie 2. po południu.

Posiedzenie II.

We Lwowie dnia 13. Listopada 1888.

Początek o godzinie 10. rano.

Obecni:

Jaśnie Wielmożny Członek Wydziału krajowego Dr. Wereszczyński jako przewodniczący, tudzież członkowie ankiety: —

Jaśnie Wielmożny Radca Dworu Dr. Hajlig.
Jaśnie Wielmożny Radca Dworu Karasiński.
Jaśnie Wielmożny Zastępca Członka Wydziału krajowego Dr. Romer.
Jaśnie Wielmożny poseł hr. Rey.
Wielmożny Profesor Dr. Pilat.
Wielmożny Poseł dr. Tadeusz Skałkowski.
Protokół prowadzi adjunkt Wydziału krajowego Dr. Witołd Lewicki.

Dr. Wereszczyński poddaje pod rozbiór pierwszą kwestyę dotyczącą słusznego i sprawiedliwego wynagrodzenia uprawnionych i czyni wniosek, iżby prawa do szynku wieczystego i funduszu propinacyjnego oceniono według orzeczeń, a prawo trzecie do pobierania dochodów z 21 lat winno być rozdzielone nie według orzeczeń tylko na podstawie innego słusznego wynagrodzenia.

R. D. Karasiński sądzi, że przystępując dziś do wynagrodzenia całéj propinacyi nie należy indemnizować osobno szynku wieczystego, gdyż przyznanie go było tylko częścią wynagrodzenia w ustawie z r. 1875. zastrzeżonego.

Dr. Pilat uważa za stosowne według orzeczeń wynagrodzić tylko prawa do funduszu propinacyjnego i do miliona, zaś 21-letni dochód i szynk pozostawić nietknięty.

Dr. Romer mniema, że trzeba naprzód pod uwagę wziąć wynagrodzenie z 21 lat dochodu. Sądzi, że nie można opierać się ani na orzeczeniach, ani na fasyi — gdyż dzisiejszy dochód jest inny, ani taki jak orzeczenie ani taki jak fasya. Podstawą słuszną byłoby nowe dochodzenie rzeczywistego dochodu.

Dr. Wereszczyński przyznaje, że orzeczenie i fasya nie są sprawiedliwemi podstawami wynagrodzenia, przyznaje, że nawet byłoby krzywdą, gdyby się korzystało z niskich fasyi — ale nie zgadza się na przeprowadzenie nowego dochodzenia. Nie zgadza się ze względów zasadniczych: trwać to będzie bardzo długo, z Rządem może być kłopot, a rezultat przeprowadzony na podstawie przeszłości tak samo niesprawiedliwym będzie jak dawna fasya i jak stare orzeczenie. Stawia tedy tak kwestyą: jeżeli pójdziemy na licencye, to połowę wynagrodzenia dać według fasyi, a połowę według orzeczenia, a nadto licencye rozpisać w wysokości fasyi i właścicielom dawnym dać prawo pierwszeństwa do licencyi. Krzywda będzie więc całkowicie wynagrodzoną. Pozostaje tylko do ocenienia czy kraj przez to nie będzie narażony na straty. Inny sposób wynagrodzenia byłby, gdybyśmy się wrócili do drogi dzierżaw, to kto da połowę kapitału indemn. i na 22 lat weźmie dzierżawę, to ten swoje wynagrodzenie za 21-letni dochód dostanie w takiej ilości, która bierze za podstawę tę kwotę, którą on chce płacić za dzierżawę. W takim razie wysokość 21-letniego dochodu byłaby udowodnioną kontraktem dzierżawy i musiałaby służyć jako podstawa do obliczenia wynagrodzenia.

Hr. Rey przyznaje, że projekt p. Wereszczyńskiego jest najsłuszniejszy, o ile się tyczy systemu dzierżaw. Jest to szczęśliwa myśl skombinowania dwu przeciwnych interesów. Natomiast nie zgadza się na licencye i na przyjęcie podstawy wynagrodzenia w połowie fasyą, a w połowie orzeczenia.

Dr. Pilat nie godzi się ani na nowe oszacowanie dochodu, ani na fasyę. Jedynem wynagrodzeniem jest pozostawienie propinacyi przez lat 21 w ręku dzisiejszych uprawnionych. Jakim tytułem o tem powie później. Za tem przemawiają:

1. wzgląd na budynki pozostające w ręku uprawnionych;
2. względy społeczno-polityczne.

Dr. Romer konstatuje, że wszystkie projekta, szukające remedury w pozostawieniu propinacyi w ręku uprawnionych pozostawiają ją albo całkowicie dla wszystkich uprawnionych albo wyjątkowo dla niektórych. Cóż się jednak przez to zmieni? O to tyle, że im eskontowano kapitał. Nic więcej. Więc kraj podejmuje kolosalną operacyę finansową na co? na to, aby się nic nie zmieniło, tylko żeby właścicielom wypłacić kapitał zeskontowany. I w drugim razie, jeżeli w połowie stanie to samo, to także korzyść stąd dla kraju mała. W posiadanie kraju przejdą tylko gorsze propinacye i kraj będzie musiał stracić. Te małe propinacye przyrosną do wielkich lepszych — tu będzie „jus accrescendi“ i to znów powód do straty kraju. Egzekucya takich 22 letnich dzierżaw będzie bardzo trudną. Dla tego wejście na tę drogę prowadzi do konsekwencyi niemożliwych. Nie ma innego sposobu, tylko przeprowadzić nowe orzeczenie. A jeżeli to jest niemożliwe, to cała sprawa jest nie do przeprowadzenia.

Dr. Wereszczyński zwraca uwagę, że taka sama trudność dochodzenia, a może jeszcze większa będzie przy rozdziale miliona z bonifikacyi państwowej „für den voraussichtlichen Entgang“.

Hr. Rey odpowiada Drowi Romerowi, że to pytanie, dlaczego i na co my tę kwestyą podejmujemy, pozostanie na zawsze zagadką. My nie wiemy ani dla czego ani na co? Może i zdaje się nawet, że z pewnością Rząd wie dla czego i na co podniósł obecnie projekt wykupna prawa propinacyi.

Dr. Romer podnosi dalsze trudności, jakie nasuwa podjęcie wykupna praw propinacyi i dochodzi do wniosku, że tej operacyi robić nie warto. W jednym tylko wypadku, gdyby ono krajowi przysporzyło bardzo znaczne korzyści, wówczas wyobraża sobie taki tok rzeczy:

Propinacya się znosi; nowe dochodzenia się zarządza: dochodu szuka się w licencyach nie propinacyjnych lecz licencyach szynkarskich; okres amortyzacyjny przedłuża się na lat 50; toby przedstawiało znaczne korzyści.

Po ukończeniu operacyi kraj miałby znaczne źródło dochodu. Powiadają, że Rząd się na to nigdy nie zgodzi. No jak się nie zgodzi, to całej operacyi nie będzie — ale też nie będzie żadnej.

Gdyby nawet po r. 1910 nie wystarczyły pieniądze, to trzeba pamiętać, że w r. 1895 kończy się opłata indemnizacyi i wtedy możnaby nałożyć nawet podatki na pokrycie rat. Gdyby zaś to wszystko się nie udało to w takim razie wnoszę, aby milion rządowy przekazać funduszowi propinacyjnemu a całej operacyi dziś zaniechać.

Hr. Rey polemizuje z projektem oparcia całej akcyi na dochodach z licencyi prop. lub szynkarskich, mowca jest przekonany że same licencye nie opłacą indemnizacyi, lecz potrzeba będzie szukać innych źródeł a to trzeba będzie szukać w samoistnej opłacie konsumcyjnej do podatku wódczannego np. 2 zł. od hektolitra a to przynajmniej do czasu amortyzacyi kapitału.

Sądzę, że dopóki nie będziemy mieli odpowiedzi Rządu pod względem podniesionych tu trudności tj. czy się zgadza na licencye szynkarskie i na podatek koosumcyjny, dopóty my nie możemy tu niczego rozstrzygnąć. — Inaczej „wary wodu woda bude“.

Dr. Wereszczyński przypomina, że Wydział krajowy musi Rządowi oświadczyć, jakich zmian projektu rządowego się domaga, dlaczego my się tego domagamy i udowodnić że to czego się domaga jest niezbędne. Otóż co trzeba od Rządu żądać, jakich zmian musimy wymagać, to uczynić jest rzeczą ankiety. Dla udzielenia tej rady Wydziałowi krajowemu ankieta została zaproszona i teraz idzie o tę radę wyłącznie.

Dr. Skałkowski oświadcza, że jeżeli Rząd nie godzi się na podatek konsumcyjny, to nie ma sposobu załatwienia tej kwestyi. Zmiana tytułu posiadania istnieje tylko w teoryi, na wsi nikt się nie dopatrzy różnicy, a kraj może być zagmatwany w operacyą bardzo ryzykowną.

Czy to warto za zmianę tego tytułu posiadania podejmować takie olbrzymie angażowania ze strony kraju. — Gdyby chciano istotnie stanąć na wyższem stanowisku i podjąć organizacyę szynkarstwa, to byłyby przynajmniej jakieś etyczne względy i wywarłoby pewien cywilizacyjny wpływ. Ale gdyby nawet zgodzono się na te korzyści moralne i chciano zapłacić 60,000.000 zł., to na żaden sposob z opłat licencyjnych nie można tego pokryć.

Dr. Wereszczyński z datami w ręku udowodnia, że przy skromnem obliczaniu opłat szynkarskich można z nich 2½ miliona wydobyć.

Dr. Pilat podnosi dwa względy przeciw temu: 1) że są szynki które 100 zł. nie przynoszą, 2) że w 10 latach ubyło kilka tysięcy szynków.

Dr. Romer nie chce odszkodowania uprawnionych przez pozostawienie ich czy to przy dzierżawach czy przy licencyach. Licencye prop. t. j. lokalne na całą miejscowość mają tylko jedną korzyść: egzekucyę polityczną. Mają jednak pewne niekorzyści. Oto każda miejscowość ma pewne względy interna o których nikt zewnątrz nie może wiedzieć. To może wyjść na jaw tylko przy licytacyi. Jeżeli komisye powiatowe będą wyznaczały kwotę licencyi to będzie tu ogromne pole nadużyć, korrupcyi i strat dla kraju. Z tego wynika, że licencye prop. są niemożliwe Mogą być tylko opłaty szynkarskie od każdego szynku.

Ryzyko jakie kraj ponosi jest dzisiaj, pożytek jaki stąd płynąć może będzie za lat 50.

I dziś nie widzę innego załatwienia jak wniosek Gniewosza, pierwotna myśl koła Polskiego t. j. przelanie miliona do funduszu propinacyjnego.

R. D. Karasiński przypomina uchwałę sejmową. Z uchwały tej wynika, że kwestya wykupna jest przez Sejm przesądzona, Sejm chce wykupu a więc o tem nie ma co dyskutować.

Pierwszą kwestę podnieśliśmy wczoraj: Wynagrodzenie uprawnionych, druga nienarażenia kraju. Do tego samego sposobu dyskusyi musimy wrócić dzisiaj.

O godzinie 2giej po południu przerwano posiedzenie i rozpoczęto ciąg dalszy o godzinie 6tej wieczór.

Dr. Wereszczyński proponuje, aby dla warowania, interesów kraju przedłużyć termin amortyzacyjny na lat 36 i aby włożyć postanowienie w ustawie tej treści, iżby kraj dla wszelkiej ostrożności nakładał opłaty na rzecz pokrycia funduszu amortyzacyjnego i to na tak długo jak długoby się potrzeba okazała i w takiej wysokości w jakiej potrzeba. Gdybyśmy pozostali na tem stanowisku, to potrzebaby rozstrzygnąć te dwie kwestye: czy dzierżawa czy licencya i drugą tj. wyrównanie krzywd.

Zależałoby to od stopnia zaufania jakiby miał Sejm do komisyi propinacyjnej złożonej: z 2 członków z Rządu, 2 członków z Wydziału krajowego, 2 przez Sejm pod naczelnictwem Namiestnika.

Hr. Rey wszystko to uważa za możliwe. Ale przypomina, że zawsze zostaje jedno i to samo źródło dochodu tylko dwa razy opodatkowane.

W tej propozycyi p. Wereszczyńskiego widzi przeto tylko pozorne polepszenie.

Dr. Romer zauważa, że przeciw temu projektowi, który Dr. Wereszczyński rozwinął, możnaby to samo zarzucić, co przeciw wszystkim innym projektom, które już raz podniesiono. Mowca krytykuje ten szczegół w nowym projekcie, że opłaty przyznane na rzecz funduszu propinacyjnego nie miałyby płynąć dłużej, jak tylko do ukończenia planu amortyzacyjnego.

Dr. Wereszczyński odpowiada na te zarzuty.

W tej operacyi występują 3 osoby: państwo, kraj i uprawnieni.

Ci ostatni zyskują bardzo wiele; państwo zyskuje to, że pozbywa się szynku wieczystego, a kraj nic nie traci a uprawnionym oddał usługę.

Hr. Rey powtarza swoje zarzuty i wnosi, iżby Rządowi odpowiedzieć, że przeprowadzenie operacyi jest niemożliwe — i dla tego pozostać przy wniosku Gniewosza. Na tem trzeba akcyę zakończyć. Może kiedyś za lat 10 będzie znów można sprawę podnieść.

Dr. Pilat zwraca uwagę, że oprócz szynków propinacyjnych są jeszcze szynki koncesyonowane a nadto mnóstwo innych przedsiębiorstw, któreby poddane być mogły pod opłaty szynkarskie, a zatem nie można powiedzieć, że tak dzierżawy propinacyjne jak licencye propinacyjne, jak wszelkie inne opłaty wybierane będą z jednej kieszeni t. j. z propinacyi.

Nadto zwraca uwagę, że przy opłatach konsumcyjnych nie potrzeba linji celnej, gdyż możnaby je wydzierżawiać tak jak rządowy podatek konsumcyjny od wina i mięsa.

Wreszcie odczytuje projekt swojej odpowiedzi na kwestye, które ankiecie przedłożono do rozstrzygnięcia.

Na tem posiedzenie odroczono o 8-ej wieczór.

Posiedzenie III.

z dnia 17. Listopada 1888 r.

Obecni:

1. Jaśnie Wielmożny Członek Wydziału krajowego Dr. Wereszczyński jako przewodniczący, tudzież członkowie ankiety:
2. Jaśnie Wielmożny Radca Dworu Hajlig.
3. Jaśnie Wielmożny Radca Dworu Karasiński.
4. Wielmożny Profesor Dr. Pilat.
5. Jaśnie Wielmożny poseł Mieczysław hr. Rey.
6. Jaśnie Wielmożny zastępca Członka Wydziału krajowego Dr. Romer.
7. Wielmożny poseł Dr. Tadeusz Skałkowski.

Protokół prowadzi adjunkt Wydziału krajowego Dr. Witołd Lewicki.

Przewodniczący Dr. Wereszczyński przedstawia 6 zasadniczych zmian do projektu rządowego w następujących 6 punktach:

1. zamiast 57,700.000 zł. w 4% obligacyach wydać 64,000.000 zł. w 4½% obligach;

2. zamiast 17 krotnego odszkodowania dać 12 krotne według fasyi z r. 1887, a 8 krotne według orzeczeń komisyi propinacyjnej;

3. emitować 62,000.000 zł. a nadto wcielić 2,000.000 z funduszu propinacyjnego uzbieranego;

4. zarządzać będzie nie Wydział krajowy lecz komisya propinacyjna mięszana z członków z Rządu i Wydziału krajowego pod przewodnictwem Namiestnika;

5. przesunąć okres amortyzacyjny z 21 lat na 36 lat;

6. obok §. 22 projektu rządowego postanowić, że na opędzenie możliwego niedoboru Sejm ma prawo uchwalić opłaty szynkarskie albo samoistny dodatek konsumcyjny od artykułu w takiej wysokości i na tak długo, jak się tego okaże potrzeba przez cały czas trwania okresu amortyzacyjnego.

Możliwy niedobór miałby być pokryty dochodem z dodatku konsumcyjnego od artykułu.

Koszta administracyi winny być pokryte z odsetków od pozostałych 2,000.000 zł. funduszu rezerwowego.

Radca Dworu Karasiński podnosi: ad 1., że co do oszacowania prawa propinacyi 20 krotne odszkodowanie jest za wysokie i nie da się uzasadnić.

Mowca kwestyonuje potrzebę wysokości cyfry 64,000.000 i oświadcza, że jest to za wysoka cyfra — sprawiedliwą cyfrą byłaby 56,000.000 t. j. o 8,000.000 mniej.

ad 2. wypowiada wątpliwość co do podstawy wynagrodzenia według fasyi z r. 1887 gdyż jest to cyfra z jednego roku. Wartość szynku wieczystego oblicza mowca na 23 miliony.

ad 5. mowca składa oświadczenie, iż prawdopodobnie Rząd nie zgodzi się na okres 36-letniej amortyzacyi. Co do cyfrowego uzasadnienia szacuje mowca dochód z dzierżaw o 10% niżej t. j. 2,787.000 zł.

Dr. Romer zauważa, że przyjmując wartość szynku na 23,000.000 zł. — musimy to amortyzować dochodem, który płynąć będzie po r. 1910.

Radca Dworu Karasiński sądzi, że fundusz rezerwowy dostarczyćby mógł dochodu, gdyby się okazał ubytek z dzierżaw lub licencyi.

Dr. Wereszczyński odpowiada: ad 1) co do zasady konstatuje, że stoją na jednym gruncie. Mowca sądzi, że opłaty powinny być ogólnikowo postawione tyle ile będzie potrzeba aż do zupełnego pokrycia kosztów.

ad 2. co do twierdzenia, że dzisiejsze fundusze propinacyi wystarczą, to w imieniu kraju woli przyjąć, że nie wystarczą, aby uniknąć ryzyka. W obec tego, że się wykupuje rzecz po r. 1910 wieczystą, trzeba się zgodzić na źródła dochodu po r. 1910 płynąć mające.

ad 3. Uzasadniając nasze zdanie w obec rządu, będziemy przedstawiali taki rachunek.

Będziemy stawiali 1) dzisiejszy dochód propinacyjny i 2) dochód 200.000 z opłat, dochód z bonifikacyi w rachunek nie wejdzie — on musi pójść na wynagrodzenie spadku propinacyi.

Radca D. Karasiński omawia jakie stanowisko Rząd zajął przyjmując 1,000.000 zł. odszkodowania.

Dr. Skałkowski zgadza się na rachunek p. Dr. Wereszczyńskiego i na cyfrę 64,000.000 zł. lecz sądzi, że należy wziąć 8 krotne orzeczenia a 12 krotne przecięcia z 3 lat ostatnich fasyonowanych. Na zarzuty p. R. D. Karasińskiego, że to jest za dużo, mowca odpowiada że 18 razowy dochód wcale nie jest największy bo to nie jest 18 razowy rzeczywisty dochód. Do orzeczeń na żaden sposób wrócić się nie można. Żadna ustawa ekspropriacyjna nie cofa się wstecz co do zasady według której się szacuje wartość Wartość rzeczywista jest ta, która jest dziś. Mowca nie godzi się na myśl pokrywania niedoborów z dodatku kraj. do bezpośrednich podatków.

Hr. Rey odpowiada na zarzuty p. R. D. Karasińskiego: jeżeli się Rząd niezgodzi na nasze propozycye to nie ma co dyskutować. Jeżeli się nie zgodzi to rzecz cała upada. Niesłuszny jest argument, że konsumenci płacić będą na rzecz właściciela propinacyi dla tego, ponieważ konsumenci wykupują coś od tych, którzy mają przywilej i wykupują sobie ten przywilej.

Mowca nie godzi się na podzielenie odszkodowania na fasye i na orzeczenia. Wszystko to nie będzie się zbliżało do rzeczywistości; jedyną korekturą będzie wydzierżawianie uprawnionym właścicielom i to musi być powiedziane w ustawie, że za sumę równą procentom wynagrodzenia mogą wziąć swoją propinacyę. Wtenczas będzie sprawiedliwość. On za swoje procenta bierze dzierżawę. Taki projekt mógłby przejść.

Radca D. Karasiński sądzi że wszelkie te życzenia hr. Reya mogą być urzeczywistnione nie w ustawie, tylko w osobnym regulaminie.

Dr. Wereszczyński oświadcza, że gdyby z tego wszyscy skorzystali to w takim razie dochód byłby nawet wyższy, nie wynosiłby 2,800.000 tylko 3,200.000. Gdyby $^1/_3$ korzystała to byłoby pewne ryzyko co do drugich $^2/_3$. Ale forma tej korektury jest trudna. — Idzie oto gdzie tę korękturę włożyć. — Czy w ustawie czy w regulaminie.

Dr. Skałkowski ostrzega przed konsekwencyami tego projektu. Mowca przyznaje, że wniosek hr. Reya czyni zadość potrzebie. Jeżeli jednak rzeczywiście tak będzie że $^2/_3$ z tego skorzystają to wtedy rzecz jest niezmieniona, nie czyni się nic w kierunku etycznym aby szynkarstwo uregulować, ale rzecz zostaje jak była. Sejm przemienia się w zgromadzenie Towarzystwa kredytowego dla właścicieli ziemskich. Musimy się przygotować na bardzo przykre zarzuty.

Obawia się, że to sprawi bardzo złe wrażenie po za uprawnionymi. Można to obejść przez wprowadzenie do regulaminu ale to stanie się powodem do bardzo silnych ataków. Ostrzegam przed konsekwencyami tego wniosku.

Hr. Rey podnosi korzyści zamierzonej operacyi. Za rozwiązaniem tej kwestyi przemawia wprowadzenie olbrzymiej gotówki. Zostaje ogromny kapitał w ręku wielu ludzi w kraju. Stworzenie tego kapitału nie jest rzeczą obojętną. Można podnieść przemysł, wywozić płody rolnicze nie w formie surowej lecz w przerobionej postaci.

Obawia się umieszczenia swego wniosku w regulaminie, dlatego bo ustawa może przejść a regulamin może w Sejmie upaść.

Dr. Pilat w dłuższem przemówieniu streszcza dotychczas przedstawione kierunki załatwienia całej sprawy. Mowca powiada: według mnie dostateczną podstawą do wymiaru wynagrodzenia za ubytek 21-letniego dochodu, mogłoby dać jedynie oszacowanie w tym celu przedsięwzięte; lecz zgadzam się że przeciw temu przemawia i krótkość czasu i koszta a wreszcie i wielkie zaniepokojenie uprawnionych.

W obec tego przyznanie uprawnionym pierwszeństwa w uzyskaniu wykonywania propinacyi czy to tytułem dzierżawy czy licencyi za opłatą równającą się wysokości orzeczeń z pewnym może dodatkiem byłoby najlepszą korekturą.

Nie widzę w tem wielkiej poprawy aby przyjmować jak p. Wereszczyński proponuje podwójną podstawę do oznaczenia wynagrodzenia z orzeczeń i fasyi.

W takim razie jednak musi się nastręczyć pytanie czy jeżeli w ten sposób dotychczasowi uprawnieni z małym wyjątkiem wzięliby tę propinacyę, którą dziś mają, czy nie byłoby rzeczą prostszą pozostawić ich nadal w wykonywaniu tego prawa aż do r. 1910., a tę część indemnizacyi wyłączyć z zamierzonej operacyi.

Jest to rzecz prostsza, łatwiejsza, a wychodząca na to samo, co chcemy osiągnąć.

Zamiast kolosalnej operacyi wytężającej kredyt kraju, wyłączmy tę część wykupu i ograniczmy się do reszty.

Natenczas pozostawałyby następujące drogi: albo prawo do szynku, udział w funduszu propinacyjnym i udział w bonifikacyi rządowej wynagrodzić i wykupić zaraz; albo odłożyć rozdział funduszu propinacyjnego i udziału z bonifikacyi rządowej aż do r. 1910. i postanowić, że bonifikacya ta ma płynąć do funduszu propinacyjnego, zaś wykupno szynku wieczystego odroczyć po r. 1910. albo pójść drogą pośrednią i zeskontować dziś już jedno lub drugie uprawnienie, a resztę odłożyć na później.

Widząc, że rzeczy ciągle powracają na jedne i te same tory pozwala sobie postawić wniosek, aby tę część prawa propinacyjnego dotyczącą 21-letniego dochodu z propinacyi wyłączyć z projektu wykupna i zastanawiać się tylko nad resztą praw propinacyjnych.

Dr. Romer wypowiada szereg wątpliwości, które już niejednokrotnie w swych przemówieniach podnosił.

Co do finansowej strony to ten sposób rozwiązania sprawy, jaki przedłożył Dr. Wereszczyński wydaje się możliwym. Wątpliwości nasuwają się tylko co do samej podstawy wynagrodzenia uprawnionych. Co do nowego powtórnego oszacowania dochodu propinacyjnego to zgadza się mowca, że jest to rzeczą prawie niemożliwą. Pozostaje zatem wniosek, aby uprawnieni sami wzięli propinacyę w swoje ręce, a w takim razie stanie się to, że znów ci sami uprawnieni pozostaną w posiadaniu propinacyi tak samo jak dziś są, a zatem pod tym względem zmiany nie będzie żadnej albo będzie bardzo mała. A wtedy nie widzę celu, aby tę operacyę przeprowadzać.

Zmiana bowiem w tem tkwić będzie, że uprawnieni otrzymają pewien kapitał. Będzie to w ogóle kapitał drogi: wielu go nie otrzyma, bo pieniądze pójdą na banki, wielu innym nie jest potrzebny, znacznej części na nic już się nie przyda, bo przyjdzie za późno, więc pozostaje mała ilość, dla których istotnie okaże się on pożytecznym.

Dla tych nie wielu tej całej roboty podejmować nie warto. Co więcej, kraj nie powinien nawet dla tak małej liczby obywateli przedsiębrać tak wielkiej operacyi. Jeżeli bowiem dziś zrobi tę operacyę to faktycznie nic się nie zmieni. Kapitał ten puszczony w kraj do lat 22 zniknie. Może zmarnowany nie będzie, może nawet będzie pożyteczny. Ale to pewna, że z kapitału tego w r. 1910. mało już który z uprawnionych resztki mieć będzie. Wówczas zaś ustaje dla nich renta, a kapitału nie otrzymają z nikąd i wtedy oczekuje nas wielki przewrót ekonomiczny.

Dlatego znacznie odpowiedniejszem byłoby, jak długo uprawnieni pobierają rentę z propinacyi, nie dawać im żadnego wynagrodzenia, a dopiero gdy ta renta ustanie w r. 1910. wtedy wypłacić im kapitał indemnizacyjny.

Dziś jeżeli się prawa propinacyjne wykupuje na podstawie czy to fasyj, czy orzeczeń, to zawsze główna część wynagrodzenia leży w przyznanem uprawnionym pierwszeństwie do dzierżaw lub do licencyi. I to prawo do pierwszeństwa musi być orzeczone w ustawie a nie w regulaminie. Za pomocą regulaminu tego nie będzie można obejść. Musi być rozstrzygnięte w ustawie wiele kwesyi kazuistycznych, z czego wyniknie mnóstwo drobnych trudności.

I na co to wszystko? Gdyby z tego był przynajmniej jakiś efekt wielki — to jeszcze. Ale tak, na nic to nie warto.

Dla tego w obec przedstawionego dziś projektu nie może zająć innego stanowiska, jak to, jakie zajął w obec projektu rządowego. Gdyż dzisiejszy projekt jest tylko modyfikacyą projektu rządowego. Ponieważ nadto projekt dzisiejszy nie usuwa wszystkich trudności, dla tego jest zdania, aby nic nie uchwalać, a milion bonifikacyi rządowej przelać do funduszu propinacyjnego.

Dr. Wereszczyński odpowiada na podniesione zarzuty. Zwraca się przedewszystkiem przeciw ostatniemu przemówieniu. Jest dla tego za podwójnem odszkodowaniem, gdyż to najzupełniej wynagradza uprawnionych. Wniosek zaś p. Pilata jest albo niedogodny, albo niebezpieczny albo dla uprawnionych niekorzystny.

Jeżelibyśmy szynk przynajmniej tak oszacowali jak dziś p. radca Karasiński, to wypadałoby za niego zapłacić w r. 1910. przynajmniej 23 miliony, tymczasem według mego projektu w r. 1910. będziemy mieli tylko 14 milionów długu.

Ztąd wynika, że wniosek p. Pilata jest finansowo bardzo niekorzystny.

Wniosek drugi ewentualnie przez p. Pilata proponowany zawarty we wniosku Dra Zgórskiego jest najniebezpieczniejszy ze wszystkich, gdyż dziś znosi szynk a cenę stanowi dopiero w r. 1910. i to osobną ustawą.

Któż to wie co wtedy za niego dadzą.

Hr. Rey oświadcza, że głosować będzie za wnioskiem Dra Wereszczyńskiego pod następującymi warunkami:

1. jeżeli pierwszeństwo dla dzisiejszych właścicieli propinacyi do dzierżawy lub licencyi będzie w ustawie zastrzeżone;

2. jeżeli z całej operacyi wyniknie zysk dla kraju i dla niego po r. 1910. otworzy się nowe źródło dochodu;

3. jeżeli podstawa do wynagrodzenia nie będzie rozdzielaną na orzeczenia i fasye;

4. jeżeli w ustawie zastrzeżonem zostanie dla władz autonomicznych uregulowanie szynkarstwa w kraju.

Gdyby te warunki nie zostały przyjęte, natenczas oświadcza się za wnioskiem posła Gniewosza.

Dr. Wereszczyński oświadcza, iż z powyższych warunków hr. Reya bezwzględnie są niemożliwe dwa t. j. 2. i 4.

Po wyczerpaniu dyskusyi generalnej przystąpiono do dyskusyi szczegółowej.

Za podstawę do dyskusyi szczegółowej uchwalono przyjąć wniosek Dra Wereszczyńskiego (za tem głosowali: Radca Dworu Karasiński, Radca Dworu Hajlig, i Hr. Rey; przeciw głosowali: Dr. Pilat, Dr. Romer i Dr. Skałkowski, przewodniczący Dr. Wereszczyński dirymuje za przystąpieniem do szczegółowej dyskusyi na podstawie wniosku Dra Wereszczyńskiego).

Zasada 1. Wynagrodzenie 20-krotne wypłacić w $4\frac{1}{2}\%$ obligacyach.

Uchwalono 5 głosami przeciw 1. R. Karasińskiego, który nie widzi powodu i potrzeby w tej mierze odstępować od wniosku rządowego.

Zasada 2. Wynagrodzenie 20-krotne według 2 różnych podstaw, a mianowicie 8-krotne dać według orzeczeń, a 12-krotne według fasyi.

Odrzucono wszystkimi głosami.

R. D. Karasiński usuwa się od głosowania nad tym punktem.

Z kolei poddaje przewodniczący pod dyskusyę szczegółową wniosek hr. Reya, aby uprawnionym przyznać w ustawie pierwszeństwo do dzierżawy propinacyi aż do r. 1910 za cenę podstawy służącej do wymiaru wynagrodzenia.

R. D. Karasiński jest przeciwny temu wnioskowi raz co do formy, gdyż postanowienie takie nie potrzebuje być wyrażone w ustawie, wystarczyłoby gdyby je zamieszczono w regulaminie; następnie jest przeciwny co do „meritum“, gdyż uważa to za bezwzględne i jako takie za niesprawiedliwe. Uważa za najodpowiedniejsze zawiązywanie okręgów propinacyjnych, któreby wydzierżawiały całą propinacyę w okręgu; tym sposobem możnaby straty z jednych propinacyj pokrywać zyskami z drugich. Byłoby to wynagrodzenie szkód, jakieby z powodu wydzierżawiania najlepszych propinacyj za tanią cenę na kraj spaść mogły.

Dr. Skałkowski jest zdania, że wniosek hr. Reya jest niesprawiedliwy. W tej postaci stworzyć łatwo coś bardzo korzystnego dla właścicieli propinacyi, a wszelkie ryzyko przerzucić na kraj. Tym sposobem sami sobie gotujemy najgorsze konsekwencye. Mowca przypomina ustawę drogową, która tylko miała pozory niesprawiedliwości, a jednak jakie wywołała niezadowolenia i niesnaski w kraju. Można się słusznie obawiać, że popełniwszy tym razem krzywdzącą niesprawiedliwość, narazi się na agitacye bardzo nienawistne i da się powód do rozjątrzenia w kraju.

Dr. Wereszczyński jakkolwiek jest zwolennikiem myśli hr. Reya, jednak po przemówieniu Dra Skałkowskiego czyni wniosek zawierający pewną modyfikacyę wniosku hr. Reya, a to w tym kierunku, iżby postanowienie takie umieszczone było tylko w regulaminie i to w tej formie, że każdemu właścicielowi propinacyi służy prawo pierwszeństwa do wzięcia jej w dzierżawę, ale tylko za cenę ostatniej fasyi.

Tym sposobem odejmiemy temu wnioskowi to znamię, iż jest on w ścisłem połączeniu z otrzymanem wynagrodzeniem i z podstawą jej wymiaru.

Dr. Romer przyznaje, że w trudnem znajduje się położeniu. Z jednej strony widzi, że jeżeli ma być odszkodowanie dla uprawnionych całkiem sprawiedliwe, to musi być zastrzeżone pierwszeństwo dla dzierżaw w ustawie. Z drugiej strony nie może przeoczyć wszystkich złych skutków tego postanowienia, o jakich mówił Dr. Skałkowski. W obec tego jest przeciw temu wnioskowi hr. Reya. I to jest powód dla którego sądzi, że cała sprawa jest nie do przeprowadzenia. Jeżeli jednak w danym wypadku mam nad tem głosować, to głosować będę pomimo tego co powiedziałem przeciw temu wnioskowi. Wolę, aby uprawnionym stała się krzywda, aniżeli, żeby wynikły konsekwencye bardzo doniosłe, a dla kraju bardzo szkodliwe.

Hr. Rey odpowiada, że w tym wniosku widzi jedyną korekturę wynagrodzenia uprawnionych i z tej racyi jest ona dla mowcy absolutnym warunkiem, pod którym może za całą sprawą głosować.

Przystąpiono do głosowania.

Przy głosowaniu wniosek hr. Reya wszystkiemi głosami przeciw głosowi hr. Reya został odrzucony.

Z kolei następuje incydentalny wniosek Dra Wereszczyńskiego, aby w regulaminie i w instrukcyi zastrzedz prawo pierwszeństwa do 22 letniej dzierżawy dla uprawnionych a to za cenę ostatniej fasyi.

Dr. Romer podnosi liczne trudności, jakie w wykonaniu tego wniosku w praktyce stałyby na przeszkodzie.

Dr. Skałkowski sprzeciwia się temu wnioskowi z tych samych motywów, dla których sprzeciwiał się wnioskowi hr. Reya.

Przystąpiono do głosowania.

Przy głosowaniu wniosek Dra Wereszczyńskiego został odrzucony wszystkiemi głosami. Radca Dworu Karasiński wstrzymał się od głosowania.

Z kolei przystąpiono do dyskusyi szczegółowej nad dalszymi zasadami projektu Dra Wereszczyńskiego.

Zasada 3. Administracyę funduszu propinacyjnego sprawuje komisya mięszana, — składająca się z 2 członków delegowanych przez Wydział krajowy, 2 członków delegowanych z grona uprawnionych i 2 członków z c. k. Rządu pod przewodnictwem każdorazowego c. k. Namiestnika.

Uchwalono wszystkimi głosami przeciw 1. hr. Reya.

Zasada 4. Komisya propinacyjna wykonywać ma zarząd propinacyami albo w drodze wydzierżawiania albo w drodze wydawania licencyi albo przez własnych szynkarzy.

Uchwalono wszystkimi głosami przeciw 1 hr. Reya.

Zasada 5. Okres amortyzacyjny obligacyj wydanych na wykupno praw propinacyjnych trwa lat 36 od 1. Stycznia 1890 r. do końca Grudnia 1926 r.

Uchwalono wszystkimi głosami contra 1 głosowi Radcy Dworu Karasińskiego, który się sprzeciwia rozszerzeniu okresu amortyzacyjnego po za r. 1910 jako po za okres trwania propinacyi, ze względów iżby konsumenci po r. 1910 nie ponosili żadnych ofiar na rzecz wykupna praw propinacyjnych, które ustały w r. 1910.

Zasada 6. Przez cały czas trwania okresu amortyzacyjnego służyć będzie krajowi a względnie Sejmowi prawo nakładania bądź to opłat licencyjnych, bądź też opłat konsumcyjnych od artykułu a to w takiej wysokości i na tak długo, w jakiej wysokości i na jak długo okaże się tego potrzeba.

Uchwalono wszystkimi głosami przeciw 1. Radcy Dworu Karasińskiego, który się tej zasadzie sprzeciwia z motywów przy głosowaniu nad zasadą 5. wypowiedzianych.

Z kolei przychodzą pod głosowanie dwa wnioski hr. Reya.

1. Wniosek hr. Reya. Po ostatecznem umorzeniu długu indemnizacyi propinacyjnej osobna ustawa krajowa oznaczy wysokość krajowej opłaty szynkarskiej, która na rzecz kraju uchwaloną zostanie.

Uchwalono jednogłośnie.

2. Wniosek hr. Reya. Zastrzega się ustawodawczo wpływ władz autonomicznych na rozdawanie koncesyj szynkarskich po r. 1910.

Odrzucono wszystkimi głosami przeciw 1. hr. Reya.

Na tem wyczerpano dyskusyę szczegółową.

Po wyniku głosowania członek ankiety hr. Rey oświadcza, iż w obec tego, że warunki przez niego postawione przy głosowaniu zostały odrzucone, przeto przyłącza się do zdania pp. Dr. Pilata, Dr. Romera i Dra Skałkowskiego. Przy trzeciem czytaniu przedłożonych przez Dra Wereszczyńskiego zasad projektu wykupna praw propinacyjnych

uchwalono, iżby zasad tych poszczególnie uchwalonych w całości nie zalecać Wydziałowi krajowemu. Głosowali za tem, ażeby projektu tego nie zalecać Wydziałowi krajowemu członkowie ankiety Dr. Pilat, Dr. Romer, Dr. Skałkowski i hr. Rey.

Przewodniczący Dr. Wereszczyński zgłasza do protokołu votum separatum, iż sam jest za zaleceniem Wydziałowi krajowemu w całości powyższych przez siebie przedstawionych zasad projektu wykupna praw propinacyjnych.

Radcy Dworu Karasiński i Hajlig wstrzymują się od głosowania, oświadczając, iż skoro się pewne zasady uchwaliło a pewne odrzuciło przeto w tym wyniku głosowania tkwi rada udzielona Wydziałowi krajowemu przyjęcia pewnych, a odrzucenia innych zasad. Nie widzą zaś powodu głosować nad całością tych zasad i dlatego przy 3. czytaniu od głosowania się wstrzymują.

Z kolei przychodzi pod głosowanie wniosek Dr. Romera, ażeby Wydziałowi krajowemu doradzić, iżby fundusz ze skarbu państwa na podstawie ustawy wódczanej z 20. Czerwca 1888. zastrzeżony corocznie do funduszu propinacyjnego w myśl ustawy z 30. Grudnia 1875. zbieranego przelewać a od wszelkiej innej akcyi się wstrzymać.

Wniosek ten uchwalono głosami 4 przeciw 2, mianowicie głosowali za: Dr. Romer, Dr. Pilat, Dr. Skałkowski i hr. Rey; głosowali przeciw: RD. Hajlig i RD. Karasiński, który oświadcza, że ten wniosek sprzeciwia się brzmieniu ustawy państwowej z 20. Czerwca 1888.

Przewodniczący Dr. Wereszczyński zgłasza do protokołu, iż się wnioskowi Dr. Romera sprzeciwia, ponieważ uważa go za najniesprawiedliwszy i najbardziej krzywdzący.

Dr. Skałkowski odpowiada, że można uczynić sprawiedliwem rozdział bonifikacyi rządowej, a to w ten sposób, że w samej ustawie przekazującej ją funduszowi propinacyjnemu, można włożyć postanowienie, któreby opiewało, że gdy w r. 1910. będzie się miało przystąpić do rozdziału uzbieranych kwot, to rozdzieli się fundusz propinac. według orzeczeń z r. 1874. a bonifikacyę państwową według przeprowadzonego nowego dochodzenia w r. 1910.

Dr. Romer w odpowiedzi na zarzut RD. Karasińskiego, że przekazanie bonifikacyi państwowej funduszowi propinacyjnemu sprzeciwia się ustawie wódczanej, przypomina pierwotną uchwałę Koła Polskiego, iżbę tę bonifikacyę tak samo fund. propinac. przekazać i dodaje, że Sejm pod względem formalnym zupełnie w granicach swojej kompetencyi będzie mógł tę bonifikacyę przelać do fund. propin. i rozdzielić dopiero po r. 1910.

Chodziłoby tylko o to, jaki klucz dla rozdziału tej bonifikacyi wybrać?

Gdyby było możebnem przeprowadzenie nowych orzeczeń, to zapewne byłoby najodpowiedniejsze. Ale gdy to jest niemożebne, to trzeba rozdzielić według dawnego klucza, t. j. według orzeczeń wszystko i fundusz prop. i bonifikacyę rządową.

Dr. Skałkowski czyni wniosek, ażeby fundusz propinacyjny rozdzielić według orzeczeń z r. 1874, a bonifikacyę rządową według przecięcia z fasyi z lat 1890—1910.

Ankieta uchwala, iżby w ustawie przekazującej bonifikacyę rządową funduszowi propinacyjnemu umieszczono zastrzeżenia co do rozdziału kwot tym sposobem z rocznych wpływów bonifikacyi uzbieranych według innej podstawy niż orzeczenie.

Za tą poprawką głosowali Dr. Skałkowski, i hr. Rey; przeciw niej głosowali p. Romer i Dr. Pilat, od głosowania wstrzymali się Radcy Dworu Hajlig i Karasiński; Przewodniczący Dr. Wereszczyński dirymuje na stronę pp. Dr. Skałkowskiego i hr. Reya.

Na tem zakończyła ankieta swe obrady o godzinie 3. po południu.

We Lwowie dnia 17. Listopada 1888.

Witołd Lewicki. *Wereszczyński.*

IV.

Plan umorzenia

pożyczki zł. 60,600.000 w 4% obligach, która w 50 ratach półrocznych spłaconą być ma.

Termin płatności	Liczba porz. raty	Półroczna rata zł.	Półroczna rata ct.	Z tego przypada na Kapitał zł.	Kapitał ct.	Procent zł.	Procent ct.	Kapitał do spłacenia pozostały zł.	ct.
1/1 1890	1	1,928.487	—	716.487	—	1,212.000	—	59,883.513	—
1/7 1890	2			730.816	74	1,197.670	26	59,152.696	26
1/1 1891	3			745.433	07	1,183.053	93	58,407.263	19
1/7 1891	4			760.341	74	1,168.145	26	57,646.921	45
1/1 1892	5			775.548	57	1,152.938	43	56,871.372	88
1/7 1892	6			791.059	54	1,137.427	46	56,080.313	34
1/1 1893	7			806.880	73	1,121.606	27	55,273.432	61
1/7 1893	8			823.018	35	1,105.468	65	54,450.414	26
1/1 1894	9			839.478	71	1,089.008	29	53,610.935	55
1/7 1894	10			856.268	29	1,072.218	71	52,754.667	26
1/1 1895	11			873.393	65	1,055.093	35	51,881.273	61
1/7 1895	12			890.861	53	1,037.625	47	50,990.412	08
1/1 1896	13			908.678	76	1,019.808	24	50,081.733	32
1/7 1896	14			926.852	33	1,001.634	67	49,154.880	99
1/1 1897	15			945.389	38	983.097	62	48,209.491	61
1/7 1897	16			964.297	17	964.189	83	47,245.194	44
1/1 1898	17			983.583	11	944.903	89	46,261.611	33
1/7 1898	18			1,003.254	77	925.232	23	45,258.356	56
1/1 1899	19			1,023.319	87	905.167	13	44,235.036	69
1/7 1899	20			1,043.786	27	884.700	73	43,191.250	42
1/1 1900	21			1,064.661	99	863.825	01	42,126.588	43
1/7 1900	22			1,085.955	23	842.531	77	41,040.633	20
1/1 1901	23			1,107.674	34	820.812	66	39,932.958	86
1/7 1901	24			1,129.827	82	798.659	18	38,803.131	04
1/1 1902	25			1,152.424	38	776.062	62	37,650.706	66
1/7 1902	26			1,175.472	87	753.014	13	36,475.233	79
1/1 1903	27			1,198.982	32	729.504	68	35,276.251	47
1/7 1903	28			1,222.961	97	705.525	03	34,053.289	50
1/1 1904	29			1,247.421	21	681.065	79	32,805.868	29
1/7 1904	30			1,272.369	63	656.117	37	31,533.498	66
1/1 1905	31			1,297.817	[illegible]	[illegible]	[illegible]	30,235.681	63
1/7 1905	32			1,323.773	37	604.713	63	28,911.908	26
1/1 1906	33			1,350.248	83	578.238	17	27,561.659	43
1/7 1906	34			1,377.253	81	551.233	19	26,184.405	62
1/1 1907	35			1,404.798	89	523.688	11	24,779.606	73
1/7 1907	36			1,432.894	87	495.592	13	23,346.711	86
1/1 1908	37			1,461.552	76	466.934	24	21,885.159	10
1/7 1908	38			1,490.783	82	437.703	18	20,394.375	28
1/1 1909	39			1,520.599	49	407.887	51	18,873.775	79
1/7 1909	40			1,551.011	48	377.475	52	17,322.764	31
1/1 1910	41			1,582.031	71	346.455	29	15,740.732	60
1/7 1910	42			1,613.672	35	314.814	65	14,127.060	25
1/1 1911	43			1,645.945	79	282.541	21	12,481.114	46
1/7 1911	44			1,678.864	71	249.622	29	10,802.249	75
1/1 1912	45			1,712.442	—	216.045	—	9,089.807	75
1/7 1912	46			1,746.690	85	181.796	15	7,343.116	90
1/1 1913	47			1,781.624	66	146.862	34	5,561.492	24
1/7 1913	48			1,817.257	16	111.229	84	3,744.235	08
1/1 1914	49			1,853.602	30	74.884	70	1,890.632	78
1/7 1914	50			1,890.632	78	37.812	66		
		1,928.445	44	60,600.000	—				

Rata roczna . . . . . 3,856.974 zł.
dochód roczny funduszu propinacyjnego . 3,766.004 „
niedobór . . 90.970 zł.
z doliczeniem kosztów administracyjnych 76.000 „
Ogólny niedobór roczny . . . 166.970 zł. okrągło **167.000** zł.
Fundusz propinacyjny (rezerwowy) 1/1 1890 będzie wynosił okrągło . . 5,200.000 zł.
Celem pokrycia rocznego niedoboru 167.000 zł. przy 4·5% kapitał . 2,253.490 „
Pozostaje do skapitalizowania . . 2,946.510 zł.
Fundusz rezerwowy kapitalizowany po 4·5% 1/1 1911 . . **7,501.830** zł.

We Lwowie dnia 11. Stycznia 1889.

Ustawa

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskiem, którą zmienione zostają postanowienia ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. ust. kr. Nr. 55. ex 1877, o zniesieniu prawa propinacyi.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, zmieniając niektóre postanowienia ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz ust. kr. Nr. 55. ex 1877, co następuje:

Art. A.

Postanowienia §§. 3, 4, 5, 19, 24, 25, 38, 39, 40 i 41 ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. ust. kraj. Nr. 55 ex 1877 zostają uchylone, a w ich miejsce obowiązywać mają następujące postanowienia:

Art. I.

Prawo wyszynku i sprzedaży napojów propinacyjnych pozostaje w całej swej wyłączności i w całej rozciągłości w posiadaniu uprawnionych jeszcze do końca roku 1889.

Po upływie tego terminu przechodzi to prawo na kraj, względnie na krajowy fundusz propinacyjny i pozostaje w zarządzie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego (Art. XVIII.) do końca roku 1910.

Po upływie roku 1910 prawo to ustaje zupełnie i raz na zawsze.

Art. II.

Właściciele prawa propinacyi otrzymują za odjęcie, względnie uchylenie tego prawa wynagrodzenie, które wypłacone im zostanie zaraz po nadejściu przekazu sądowego przez c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego w 4%, przez kraj poręczonych, najpóźniej w ciągu lat 25 od 1. Stycznia 1890 roku umorzyć się mających obligacyach.

Odsetki od przyznanego uprawnionym wynagrodzenia wypłacane będą począwszy od dnia 1. Stycznia 1889 roku w terminach półrocznych na obligacyach oznaczonych.

Art. III.

Wysokość wynagrodzenia ustanawia się w sposób następujący:

Właściciele prawa propinacyi otrzymają:

a) *ośmiokrotny* czysty dochód z prawa propinacyi, jaki prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. ust. kr. Nr. 55 ex 1877 dla każdego z uprawnionych ustanowiony został; i

b) *dwunastokrotny* czysty dochód z prawa propinacyi, który służył za podstawę do wymiaru podatku dochodowego za rok 1887, jednakże po potrąceniu przypisanego za rok 1887 podatku z dodatkami państwowymi, krajowymi i indemnizacyjnymi.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego sprawdza dochód, jaki służył za podstawę do wymiaru podatku dochodowego w r. 1887, potrąca od dochodu tego podatki, tudzież dodatki do podatków państwowe, krajowe i indemnizacyjne, a obliczywszy tym sposobem cyfrę czystego dochodu, który według postanowienia powyższego ma służyć za podstawę do wymiaru

12-krotnego wynagrodzenia, podaje wynik ten do wiadomości uprawnionych.

Przeciw temu wymiarowi służy rekurs do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, który ma być do c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego w terminie nieprzekraczalnym 30 dni, licząc od dnia doręczenia, wniesiony.

Przy wypłacie tego wynagrodzenia zastosowane być mają postanowienia §§. 26, 27, 28 i 29 ustawy z 30. Grudnia 1875 Dz. ust. kraj. Nr. 55 ex 1877 z tą zmianą, że wspomniany tamże przekaz sądowy celem bezpośredniego wypłacenia kapitału wynagrodzenia do rąk uprawnionego przedłożony być musi najpóźniej do końca Grudnia 1894.

Właścicielom prawa propinacyi, którym prawomocnemi orzeczeniami krajowej komisyi propinacyjnej w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 przyznane zostało jedynie prawo do szynku wieczystego, dla których zaś nie został ustanowiony czysty dochód z prawa propinacyi, wypłaconem zostanie wynagrodzenie za zniesienie przyznanego im prawa do wieczystego szynku.

Wysokość tego wynagrodzenia oznaczy c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego na podstawie przeprowadzonego oszacowania.

Przeciw temu wymiarowi służy rekurs do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, który ma być do c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego w terminie nieprzekraczalnym 30 dni, licząc od dnia doręczenia wniesiony.

Art. IV.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego upoważnioną zostaje do wydania imieniem funduszu propinacyjnego obligacyj 4% przez kraj poręczonych w takiej kwocie, jaka według zasad w artykule III. wyłożonych okaże się potrzebną.

Art. V.

Obligacye funduszu propinacyjnego opiewać mają na kwoty okrągłe przez sto podzielne, kupony do obligacyj dołączyć się mające są półrocznie z dołu płatne.

Obligacye te mają być umorzone najpóźniej w przeciągu lat 25, począwszy od 1. Stycznia 1890 r. w drodze losowania, według oznaczyć się mającego planu umorzenia.

Losowanie odbywa się dwa razy w roku: z końcem Czerwca i z końcem Grudnia każdego roku; spłata wylosowanych obligacyj nastąpi po upływie półrocza po losowaniu następującego.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego upoważnioną jest do spieniężenia obligacyj propinacyjnych i wypłacenia uprawnionym zamiast obligacyj uzyskanej za nie gotówki.

Uprawnionym służy jednak prawo żądać wypłaty przyznanego im wynagrodzenia w obligacyach. W takim razie wypłata nastąpi w obligacyach niesprzedajnych [winkulowanych] do końca roku 1893.

Na wezwanie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego uprawnieni obowiązani są w przeciągu 30 dni oświadczyć, czy żądać będą wypłaty wynagrodzenia w obligacyach, czyli też przyjmą uzyskaną za nie gotówkę.

Art. VI.

Należytą spłatę zapadłych kuponów oraz wylosowanych obligacyj poręcza w pierwszym rzędzie fundusz propinacyjny i fundusz rezerwowy.

Do funduszu propinacyjnego wpływają następujące dochody:

a) dochód uzyskany przez wykonywanie prawa propinacyi w zarządzie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego;
b) oznaczony w §§. 20—23 i 31—35 ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 dochód z opłat szynkarskich, opłat za zakładanie gorzelń, browa-

rów i miodosytni, oraz z grzywien za przekroczenia propinacyjne;

c) przyznana ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95. §. 2. lit. b) ze skarbu państwa roczna kwota z wyłączeniem udziału przypadającego miastom, które na swoich obszarach gminnych wykonywują wyłączne prawo propinacyi od dnia 1. Stycznia 1890 r.;

d) dochody z opłat szynkarskich lub jakichkolwiek innych opłat krajowych, których pobór po roku 1910 postanowi Sejm osobną ustawą w takiej wysokości i na tak długo, w jakiej wysokości i na jak długo dochody z tych opłat będą potrzebne aż do zupełnego umorzenia wydanych obligacyj, na umorzenie tychże, na każdoczesną opłatę kuponów i zupełnego pokrycia kosztów administracyi funduszu propinacyjnego; w żadnym jednak wypadku na powyższy cel nie mogą być nakładane dodatki do podatków bezpośrednich;

e) do funduszu propinacyjnego będą wcielane także ewentualne nadwyżki tego funduszu niepotrzebne na pokrycie rat amortyzacyjnych i na każdoczesną opłatę kuponu.

Art. VII.

Z uzbieranego do dnia 1. Stycznia 1890 w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 ogólnego funduszu propinacyjnego, tudzież z przyznanej ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95 §. 2. lit. b. ze skarbu państwa kwoty za lata 1888 i 1889 z wyłączeniem udziału, przypadającego miastom, które na swoich obszarach gminnych wykonywują wyłączne prawo propinacyi, utworzony zostanie fundusz rezerwowy, którego przychód i majątek zarodowy mają następujące przeznaczenie:

a) Z przychodów pokrywane być mają przedewszystkiem koszta administracyi i nie-

dobory funduszu propinacyjnego, pozostała zaś reszta użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.

b) Majątek zarodowy stanowi w ciągu całego peryodu amortyzacyjnego gwarancyę za ewentualne niedobory, które w rocznych wymogach funduszu propinacyjnego na spłatę zapadłych kuponów i wylosowanych obligacyj (w racie amortyzacyjnej) nie mogłyby być pokryte z przychodów funduszu propinacyjnego w art. VI. tej ustawy wymienionych, oraz z wskazanych pod *a* dochodów funduszu rezerwowego.

c) O ile fundusz rezerwowy nie będzie na ten ostatni cel użyty, zostanie po upływie peryodu amortyzacyjnego i po zabezpieczeniu ewentualnie niepokrytych pretensyj obligacyj propinacyjnych przelanym do funduszu krajowego.

Fundusz rezerwowy będzie administrowany oddzielnie.

Art. VIII.

Należyte dopełnianie zobowiązań funduszu propinacyjnego w obec posiadaczy obligacyj tego funduszu poręcza w drugim rzędzie fundusz krajowy.

Art. IX.

Zarząd przychodów z prawa propinacyi, które w myśl niniejszej ustawy przechodzi na kraj, a względnie na krajowy fundusz propinacyjny, obejmuje c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego (art. XVIII.) i sprawuje zarząd ten:

a) przez ustanawianie i pobieranie opłat za udzielenie pozwolenia na wyłączny wyszynk trunków propinacyjnych na terytoryach, objętych poszczególnemi uprawnieniami propinacyjnemi *(licencye propinacyjne)*;

b) przez ustanowionych własnych szynkarzy;

c) lub także przez wydzierzawienie prawa propinacyi w drodze licytacyi, jednakże z wy-

kluczeniem ryczałtowej, cały kraj obejmującej dzierżawy.

Art. X.

Opłaty za udzielanie pozwolenia na wyłączny wyszynk trunków propinacyjnych (art. IX. lit. a) mają być uiszczane do c. k. urzędów podatkowych na rzecz funduszu propinacyjnego.

Należytości te będą ściągane w taki sposób jak podatki rządowe.

Czynsze dzierżawne opłacane za wydzierżawianie prawa propinacyi (art. IX. lit. c) mają być uiszczane do c. k. urzędów podatkowych na rzecz funduszu propinacyjnego.

Art. XI.

W wypadkach, w których prawo propinacyi przez dotychczasowych uprawnionych wydzierżawione zostało, kraj przyjmuje na siebie zobowiązanie, iż wobec dzierżawców dopełni w zupełności umów odnośnych, o ile przedmiotem ich jest wydzierżawienie prawa propinacyi, jako takiego, i o ile prawomocnie zawarte zostały przed 1. Lipca 1888 r., jeżeli wpływający do funduszu propinacyjnego czynsz dzierżawny co najmniej równa się kwocie prawomocnie oznaczonego czystego dochodu z odnośnego prawa propinacyi.

Natomiast w razie, gdyby czynsz dzierżawny wpływający do funduszu propinacyjnego nie dosięgał powyższej wysokości, oraz w ogóle w wypadkach, gdyby kontrakty dzierżawne dopiero po 1. Lipca 1888 r. były zawarte, służy Dyrekcyi funduszu propinacyjnego prawo decyzyi, według własnego uznania, czy takie przez uprawnionych zawarte kontrakty dzierżawne mają być z dzierżawcami dalej utrzymane, lub tymże w terminie prawnym 6 miesięcy wypowiedziane.

Postanowienia te nie naruszają jednak ani służącego dzierżawcom prawa wypowiedzenia w terminie prawnym dzierżawy prawa propinacyi krajowi, jako nowemu nabywcy tego

prawa, ani służącego krajowi, względnie funduszowi propinacyjnemu wobec dzierżawców prawa żądania uiszczenia czynszu dzierżawnego za czas od 1. Stycznia 1890 r. aż do dnia, w którym gaśnie dzierżawa przez kraj lub przez dzierżawców wypowiedziana.

Art. XII.

Dotychczasowi uprawnieni są obowiązani najpóźniej w przeciągu 14 dni po wejściu w życie tej ustawy oddać c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego do dyspozycyi wszystkie dokumenta, tyczące się dzierżawy prawa propinacyi a to celem objęcia zarządu tego prawa, względnie co do umów ustnie zawartych, podać w tym terminie do wiadomości pomienionej Dyrekcyi warunki tych umów. Dokumenta zostaną po zrobionym użytku urzędowym bezzwłocznie zwrócone.

Dopóki dotychczasowy uprawniony do wykonywania prawa propinacyi nie uczynił zadość temu obowiązkowi wydania dokumentów dzierżawy, względnie wskazania warunków ustnie zawartej umowy dzierżawnej, lub nie wykaże niemożności przedłożenia kontraktu dzierżawnego, nie ma prawa żądania wypłaty wynagrodzenia za propinacyę.

C. k. Dyrekcya obowiązaną jest w razie sporów między stronami przedewszystkiem dążyć do pojednania stron.

W każdym razie zastrzega się Dyrekcyi funduszu propinacyjnego wolność udania się i *odesłania stron* na zwykłą drogę prawa.

Art. XIII.

We wszystkich wypadkach, w których uprawniony otrzymał od dzierżawcy uiszczony z góry całkowicie lub częściowo czynsz dzierżawny za czas od 1. Stycznia 1890 aż do chwili, w której gaśnie dzierżawa kontraktowa, względnie przy wypowiedzeniu kontraktu w myśl art.

X. tej ustawy, dzierżawa wypowiedziana; dalej w wypadkach, w których czynsz dzierżawny, na powyżej wskazany okres czasu przypadający, został całkowicie lub częściowo przez osoby trzecie dla zabezpieczenia zakondykowany, lub trzecim osobom egzekucyjnie przysądzony: odnośna kwota czynszu dzierżawnego potrącona zostanie przy wypłacie kapitału wynagrodzenia, należącego się dotychczasowemu uprawnionemu.

Art. XIV.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego winna plan amortyzacyjny ułożyć i c. k. Rządowi do zatwierdzenia przedłożyć.

Nadto udzielić ma c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego każdemu z właściwych sądów realnych spis uprawnionych do wynagrodzenia ciał tabularnych, a względnie spis właścicieli prawa wyszynku propinacyjnego z wykazaniem kapitału wynagrodzenia, jaki na każdego z uprawnionych przypada — celem przekazania tego kapitału interesentom.

Art. XV.

Wszystkie postanowienia tej ustawy zastosowane będą także do tych miast, które niewyłącznie wykonywały prawo propinacyi na swoich obszarach gminnych, a dla których czysty dochód z prawa propinacyi już oznaczony został prawomocnemi orzeczeniami komisyi krajowej.

Odrębne fundusze propinacyjne, które dla tych miast istniały, mają być przyłączone do ogólnego funduszu propinacyjnego, do którego w przyszłości wpływać będą także przychody przyznane tym odrębnym funduszom w §§. 20 do 23 i 31 do 35 ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 Dz. u. k. Nr. 55 ex 1877.

Art. XVI.

Przy wydaniu kapitału wynagrodzenia gminom uwzględnione być mają oprócz ogólnych ostrożności, przepisanych dla reszty uprawnio-

nych, także osobne przepisy obowiązujące co do zabezpieczenia majątku gminnego.

Art. XVII.

Umieszczone stosownie do §. 13. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 w wydanych już orzeczeniach krajowej komisyi propinacyjnej postanowienie co do pozostawienia jednego szynku w posiadaniu dotychczasowych uprawnionych (§. 4. ustawy z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55. ex 1877) zostaje uchylone.

Posiadaczy tych majątków, co do których w odnośnych księgach hipotecznych uwidocznione zostały wpisy, wskazane w §. 18. ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877, zawiadomi c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego za pomocą urzędowego obwieszczenia o zgaśnięciu przyznanego im prawa realnego, a nadto udzieli każdemu z właściwych sądów hipotecznych wykaz odnośnych ciał tabularnych.

Na podstawie tego wykazu należy przy każdym majątku, przy którym w odnośnej księdze hipotecznej uwidocznione zostały wpisy wspomnione w §. 18. ustawy krajowej z 30. Grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 uwidocznić w odnośnych księgach hipotecznych z urzędu, że prawo propinacyi ustaje z końcem roku 1889, że właściciel tego majątku jest uprawniony do pobrania oznaczonego w niniejszej ustawie wynagrodzenia pieniężnego i że przyznane właścicielowi majątku prawo realne do wyszynku napojów spirytusowych wygasło raz na zawsze.

Art. XVIII.

Dla zarządu funduszu propinacyjnego i prawa propinacyi ustanowioną będzie osobna władza, która nosić będzie nazwę: *Galicyjska c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego we Lwowie*".

Art. XIX.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego składa się z c. k. Namiestnika jako przewodniczącego lub mianowanego przez niego zastępcę i sześciu członków, a mianowicie:

a) dwu członków delegowanych przez Wydział krajowy;
b) dwu członków z pośród właścicieli prawa propinacyi na przedstawienie Wydziału krajowego przez c. k. Namiestnika powołanych;
c) dwu członków przez c. k. Namiestnika powołanych.

Członkowie Dyrekcyi mają zastępców w ten sam sposób powołanych.

Art. XX.

Szczegółowa instrukcya (Art. XXVII) postanowi liczbę członków c. k. Dyrekcyi obowiązanych do stałego urzędowania we Lwowie.

Stale urzędujący członkowie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego otrzymują z zasobów funduszu propinacyjnego roczne wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy przewodniczący Dyrekcyi funduszu propinacyjnego w porozumieniu z Wydziałem krajowym; inni członkowie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego otrzymują zwrot kosztów z urzędowaniem połączonych.

Art. XXI.

Czas trwania funkcyi członków c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego i ich zastępców ustanawia się na lat sześć.

Art. XXII.

C. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego przydzielonym zostanie potrzebny personal funkcyonaryuszów konceptowych, rachunkowych i manipulacyjnych.

Art. XXIII.

Wydział krajowy w porozumieniu z Przewodniczącym Dyrekcyi funduszu propinacyjnego

stanowi o liczbie osób, o wysokości płacy. oraz o prawach i obowiązkach funkcyonaryuszów c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

Art. XXIV.

Wydział krajowy postanowi, którzy urzędnicy krajowi w dniu 1. Stycznia 1890 przydzieleni zostaną do pełnienia obowiązków przy c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego. Resztę funcyonaryuszów c. k. Dyrekcyi mianuje Przewodniczący Dyrekcyi funduszu propinacyjnego w granicach etatu systemizowanego.

Art. XXV.

Płace funkcyonaryuszów równie jak wszystkie wydatki manipulacyjne z czynnościami Dyrekcyi funduszu propinacyjnego połączone pokrywać będzie fundusz rezerwowy.

Art. XXVI.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego urzęduje kolegialnie.

Do powzięcia uchwały c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego potrzebna jest obecność Przewodniczącego i przynajmniej czterech członków lub ich zastępców.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów.

Przewodniczący nie głosuje lecz w razie równości głosów staje się uchwałą to zdanie, do którego się Przewodniczący przychyli.

Jeżeli przy równości zdań zachodzi różnica tylko co do wysokości cyfry, Przewodniczący może przyjąć cyfrę średnią.

Art. XXVII.

C. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego przysługa zawiadowstwo całego prawa propinacyjnego i funduszu propinacyjnego; winna ona przestrzegać ścisłego dotrzymywania terminów przy spłacie czynszów dzierżawnych, opłat i wszelkich innych dochodów funduszu propina-

cyjnego; dozorować ściśle należytej spłaty obligacyj wylosowanych i wypłaty kuponów.

Szczegółowa instrukcya przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wydać się mająca, określi sposób i tok urzędowania Dyrekcyi, tudzież ustanowi potrzebne w tym celu konta, księgi likwidacyjne, rachunkowe i manipulacyjne.

Oddział rachunkowy c. k. Namiestnictwa winien sprawdzać roczne zamknięcia rachunkowe i preliminarze, jak niemniej dozorować całą fachową czynność biur rachunkowych c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego.

Art. XXVIII.

Do zastępstwa w sprawach sądowych, dotyczących funduszu propinacyjnego, a w szczególności do prowadzenia sporów, wydawania opinij prawnych, współdziałania przy wystawianiu dokumentów prawnych i współdziałania w czynnościach prawnych ustanowi c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego *własny syndykat.*

Art. XXIX.

Preliminarze i zamknięcia rachunkowe funduszu propinacyjnego winny być po sprawdzeniu przez Oddział rachunkowy c. k. Namiestnictwa corocznie za pośrednictwem Wydziału krajowego przedkładane Sejmowi Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Księstwem Krakowskiem.

Art. XXX.

Miasta, które na swoich obszarach gminnych posiadają wyłączne prawo propinacyi, pozostają i nadal w samoistnem wykonywaniu tego prawa do końca roku 1910.

Osobne fundusze propinacyjne, utworzone dla tych miast w myśl ustawy z dnia 30. Grudnia 1875 r. Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 mają nadal istnieć, a wpływać będzie do nich oprócz przychodów, wskazanych w §§. 20. do 23. i 31. do 35. powyżej powołanej ustawy, także jeszcze

oznaczyć się mający według następnych paragrafów udział w kwocie, przyznanej ustawą państwową z dnia 20. Czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95, a to od chwili, gdy kwota ta zaasygnowaną zostanie ze skarbu państwa.

Art. XXXI.

Celem oznaczenia tego udziału krajowa komisya propinacyjna zarządzić ma dochodzenie z analogicznem zastosowaniem postanowień §§. 11. do 16. ustawy z dnia 30. Grudnia 1875. Dz. u. kr. Nr. 57 ex 1877. i na podstawie dochodzenia tego oznaczyć orzeczeniami czysty dochód z prawa propinacyi tych miast, według przecięcia z lat 1869 do 1874, przyczem jednak ma być wyłączonym przychód uzyskany z wyszynku propinacyjnego za pomocą opłat.

Udział każdego miasta w subwencyi państwowej oznaczony zostanie następnie po prawomocności orzeczenia przez Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem w stosunku, jaki zachodzi między czystym dochodem z prawa propinacyi miastu przyznanym a czystymi dochodami, przyznanymi takiemi samemi orzeczeniami ogółowi wszystkich uprawnionych, z wyjątkiem miast w art. XXX. wskazanych.

W razie, jeżeli między Namiestnictwem a Wydziałem krajowym porozumienie do skutku nie przyjdzie, rozstrzygać ma Ministerstwo spraw wewnętrznych.

Art. XXXII.

Jeżeliby czysty dochód takiego miasta z prawa propinacyi dla braku potrzebnych dat nie mógł być oznaczony według przecięcia z lat 1869 do 1874, to zbadany być ma przez rzeczoznawców według postanowień §. 12. ustawy krajowej z dnia 30. Grudnia 1875. Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877, przyczem rzeczoznawcy przy złożeniu opinii swej wziąć mają pod rozwagę także sto-

sunki innych miast z równą w przybliżeniu ludnością, których czysty dochód jest zbadany.

Koszta połączone z temi dochodzeniami mają być jako koszta zarządu funduszu propinacyjnego uważane i pokrywane.

Art. XXXIII.

Prawo propinacyi miast w art. XXX. tej ustawy wspomnionych gaśnie z upływem roku 1910.

Może ono jednak być wcześniej osobnemi ustawami za wynagrodzeniem zniesione.

Ustawy te zawierać będą postanowienia, jakie opłaty mają być pobierane celem uzyskania tego wynagrodzenia.

Osobny fundusz propinacyjny utworzony dla takiego miasta zostanie mu po zgaśnięciu, względnie po zniesieniu jego prawa propinacyi jako majątek zakładowy na własność oddany.

W każdym razie miasto takie pozostaje przy poborze swojego udziału w subwencyi państwowej do końca roku 1910.

Art. XXXIV.

Pobór opłat szynkarskich oznaczonych w §§. 20, 21 i 22 ustawy kraj. z 30. Grudnia 1875 dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877 ustaje dla funduszu propinacyjnego z końcem Grudnia roku 1910.

Osobna ustawa krajowa postanowi na jakie cele i w jakiej wysokości opłaty te i nadal pobierane być mają.

Art. B.

Czynności w §§. 21, 23, 27 i 28 ustawy

z dnia 30. Grudnia 1875. Dz. u. kr. Nr. 55 ex 1877. Wydziałowi krajowemu poruczone spełniać będzie od dnia 1. Stycznia 1890. c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego.

Art. C.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie w 60 dni po jej ogłoszeniu i równocześnie z wejściem w życie ustawy państwowej, mocą której obligacye propinacyjne zwolnione zostaną od wszelkich opłat stemplowych i podatków.

Art. D.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu.